

**UCHWAŁA NR XXXII/341/2013
RADY MIEJSKIEJ W TOSZKU**

z dnia 29 maja 2013 r.

w sprawie: przyjęcia "Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013-2020"

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2013 , poz. 594) oraz po przeprowadzeniu konsultacji społecznych

**Rada Miejska w Toszku
uchwala, co następuje:**

§ 1

Przyjmuje się "Strategię Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013-2020" w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Traci moc Uchwała Nr XXII/221/2000 Rady Miejskiej w Toszku z dnia 26 września 2000 r.

§ 3

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Toszka.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Toszku

Ireneusz Kokoszka

Strategia Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013-2020

Toszek 2013

Spis treści

Wprowadzenie.....	3
Diagnoza społeczno-gospodarcza.....	10
Ogólna charakterystyka Gminy Toszek.....	10
Metodologia analizy	10
Ludność, struktura ludności i procesy demograficzne.....	12
Rynek pracy, przedsiębiorczość i rolnictwo.....	17
Infrastruktura techniczna i społeczna	23
Finanse samorządu terytorialnego	28
Analiza SWOT.....	31
Wizja Gminy.....	36
Plan operacyjny	37
OBSZAR 1. EDUKACJA I GOSPODARKA.....	39
Cel operacyjny 1.1 Wysoki poziom wykształcenia i umiejętności mieszkańców	41
Cel operacyjny 1.2 Rozwój infrastruktury gospodarczej	44
Cel operacyjny 1.3 Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki lokalnej.....	47
OBSZAR 2. TURYSTYKA I DZIEDZICTWO KULTUROWE.....	51
Cel operacyjny 2.1 Budowa spójnej oferty turystycznej i kulturowej gminy.....	53
Cel operacyjny 2.2 Zrównoważony rozwój infrastruktury turystycznej i kulturowej	56
Cel operacyjny 2.3 Ochrona i lepsze wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego gminy.....	59

OBSZAR 3. USŁUGI PUBLICZNE	63
Cel operacyjny 3.1 Wysoki poziom bezpieczeństwa zdrowotnego, społecznego i publicznego	65
Cel operacyjny 3.2 Wysoka jakość i ochrona środowiska naturalnego	70
Cel operacyjny 3.3 Atrakcyjne warunki mieszkaniowe gminy.....	73
Cel operacyjny 3.4 Poprawa dostępności komunikacyjnej gminy	76
OBSZAR 4. ZINTEGROWANE ZARZĄDZANIE ROZWOJEM	78
Cel operacyjny 4.1 Nowoczesne zarządzanie publiczne.....	80
Cel operacyjny 4.2 Rozwój współpracy i kapitału społecznego	83
Cel operacyjny 4.3 Skuteczna promocja gminy.....	86
System monitoringu i ewaluacji Strategii	89
Załącznik nr 1 Badanie sondażowe wśród społeczności lokalnej (ankieta).....	95

Wprowadzenie

Strategia Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013-2020 to jeden z najważniejszych dokumentów przygotowywanych przez samorząd gminny. Strategię Rozwoju należy postrzegać jako długofalowy proces wytyczania i osiągania celów całej wspólnoty samorządowej. Określa ona generalny kierunek, aspiracje i priorytety rozwoju społeczno-gospodarczego jednostki oraz przedstawia metody i narzędzia wdrożeniowe. Zapisy Strategii stanowią zatem determinantę decyzji merytorycznych, organizacyjnych i finansowych podejmowanych przez władze samorządowe. Dokument jest także odpowiedzią na ustawowy wymóg prowadzenia polityki rozwoju w oparciu o Strategię, jak również skuteczną próbą dostosowania się do standardów europejskich.

Potrzeba opracowania Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013-2020 wynika z dynamiki zmian społeczno-gospodarczych, a także z modyfikacji w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz wiąże się z aktualizacją dokumentów europejskich (Europa 2020), krajowych (Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju do 2030 r., Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju do 2020 r., Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030 r.) i regionalnych (Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020”), a także z przyjęciem nowego paradygmatu polityki regionalnej, wprowadzonego uchwaleniem 13 lipca 2011 roku Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR). Dokument ten zawiera opis propozycji działań niezbędnych do podjęcia przez Radę Ministrów i inne podmioty publiczne (wśród nich jednostki samorządu terytorialnego) w celu zwiększenia poziomu i jakości życia w regionach oraz stworzenia takich ram gospodarczo-społecznych i instytucjonalnych, które zwiększają możliwość realizacji aspiracji zamieszkujących je wspólnot lokalnych. Podobnie jak inne JST, Samorząd Gminy Toszek zobligowany jest do przygotowania Strategii w kontekście dostosowania jej założeń do wytycznych i rekomendacji, które płyną z dokumentów o charakterze nadrzędnym.

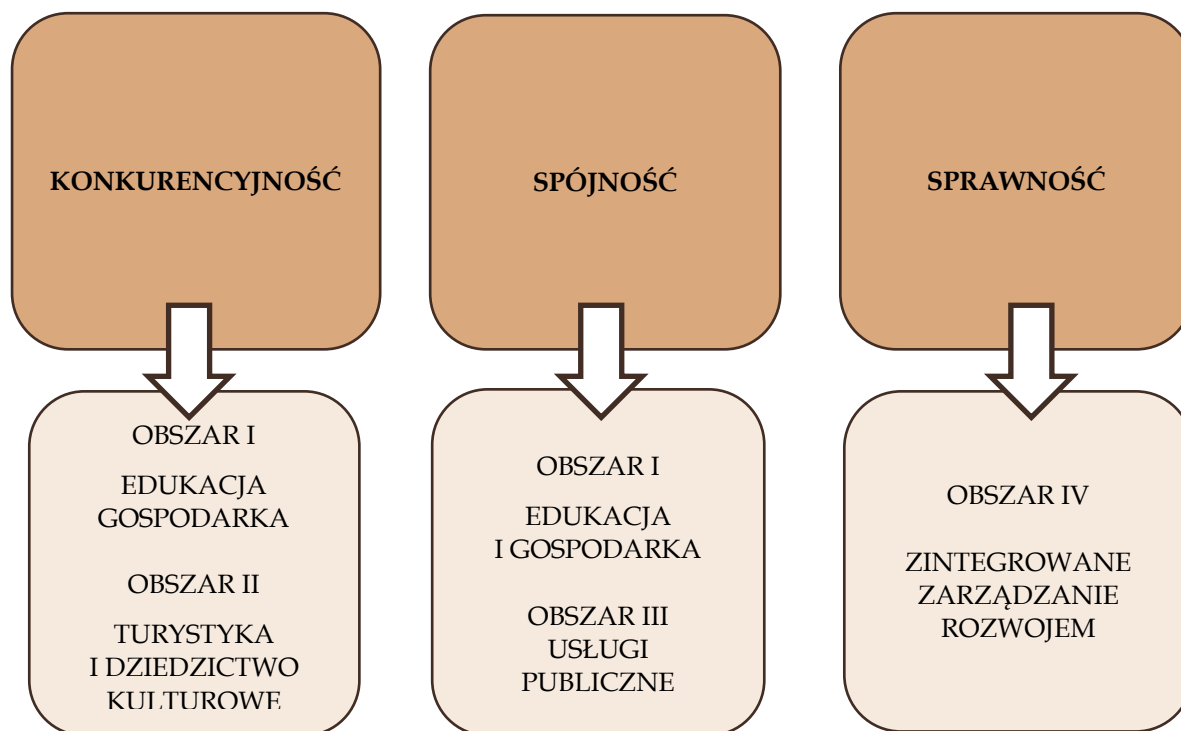
Prezentowany w KSRR układ celów dostosowany jest do kierunków rozwoju Unii Europejskiej i odzwierciedla się jednocześnie w triadzie celów konkurencyjność – spójność – sprawność. Jednym z założeń przyświecających konstrukcji obszarów kluczowych i celów Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013-2020 była z jednej strony odpowiedź na aspiracje i możliwości rozwojowe wspólnoty lokalnej, a z drugiej wkomponowanie ich

w założenia Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego. Przełoży się to na zwiększenie spójności Strategii Rozwoju Gminy Toszek z najważniejszym dokumentem z punktu widzenia polityki regionalnej kraju.

Rysunek 1

Korelacja celów KSRR z obszarami strategicznymi Strategii Rozwoju Gminy Toszek

Zawarte w Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013-2020 kierunki interwencji kładą przede wszystkim nacisk na rozwój zrównoważony, rozumiany jako proces przenikania się i integrowania działań politycznych, gospodarczych, społecznych i przestrzennych, z zachowaniem równowagi środowiska naturalnego oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych. Zrównoważony rozwój oznacza prawo do zaspokajania aspiracji rozwojowych obecnej generacji bez ograniczania praw przyszłych pokoleń do spełniania ich potrzeb rozwojowych.

Strategia Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013-2020 nie ogranicza się w swych zapisach wyłącznie do obowiązków realizowanych bezpośrednio przez gminne władze samorządowe. Dokument proponuje także kierunki interwencji stanowiące wyzwania dla całej społeczności lokalnej i wszystkich instytucji działających na części, bądź całości obszaru jednostki, poprzez budowę i rozwijanie sieci aktywnej współpracy partnerstw lokalnych. Tak rozumiana oraz realizowana polityka partnerstwa i współpracy stanowi jeden

z fundamentalnych elementów polityki strukturalnej Unii Europejskiej. Powiązana z zasadą subsydiarności, promującą podejmowanie decyzji na szczeblu najbardziej kompetentnym do ich wykonania w kontekście rozszerzonej sieci współpracy, która gromadzi zasoby i doświadczenia, tworzy podstawę wdrażania europejskiej polityki spójności.

Okres realizacji Strategii przyjęto do roku 2020, adekwatnie do czasu obowiązywania opisanej wcześniej Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego oraz większości dokumentów rozwojowych wyższego rzędu, tj. np.: Europa 2020, Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020”, Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju, itp. Strategia dla Gminy Toszek została sformułowana w ścisłej korelacji zarówno z powyższymi dokumentami, jak i z pozostałymi aktualnie obowiązującymi aktami o charakterze planistycznym szczebla regionalnego, krajowego i międzynarodowego. Do najważniejszych z nich zaliczyć należy:

- Strategię „Europa 2020”;
- Długookresową Strategię Rozwoju Kraju;
- Średniookresową Strategię Rozwoju Kraju;
- Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030;
- Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020”.

Tak przyjęte rozwiązanie zapewnia większą skuteczność podejmowanych działań.

Organizacja procesu tworzenia Strategii

Konstrukcję Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013-2020 oparto na partnerskim modelu budowy planów strategicznych jednostek samorządu terytorialnego, w pełni oddającym oczekiwania krajowych oraz unijnych instytucji wspomagających rozwój lokalny i regionalny w Polsce. Dzięki temu dokument ten stanowi nie tylko element prowadzenia polityki rozwoju lokalnego, ale również syntezę świadomych wyborów i rekomendacji przedstawicieli różnych społeczności tworzących wspólnotę samorządową Gminy Toszek.

Strategię opracował Konwent Strategiczny powołany przez Burmistrza Toszka. Prace konwentu prowadzili konsultanci FRDL Małopolskiego Instytutu Samorządu Terytorialnego i Administracji w Krakowie w składzie: Wojciech Odzimek (kierownik projektu), Koordynator Programu Zarządzania Strategicznego FRDL MISTiA oraz Krzysztof Malczyk i Dawid Hoinkis, Asystenci w Wydziale Programów i Projektów FRDL MISTiA we współpracy z Ośrodkiem Kształcenia Samorządu Terytorialnego im. Waleriana Pańki Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej w Katowicach.

Tabela 1 Uczestnicy Konwentu Strategicznego

Konwent Strategiczny	
Przedstawiciele władzy wykonawczej Gminy Toszek:	
- Grzegorz Kupczyk – Burmistrz Toszka - Zdzisława Mrózek – Zastępca Burmistrza Toszka	
Przedstawiciele Rady Miejskiej w Toszku:	
- Ireneusz Kokoszka – Przewodniczący Rady Miejskiej w Toszku - Inga Potkova – Radna - Eugeniusz Kuc – Radny - Jan Sopała – Radny - Krystian Cedzich – Radny - Marcin Kwaśniok – Radny	
Przedstawiciele Urzędu Miejskiego w Toszku:	
- Dominika Gmińska – Kierownik Referatu Zamówień Publicznych, Rozwoju i Promocji Gminy - Teresa Kurzawa – Kierownik Referatu Gospodarki Nieruchomościami, Rolnictwa i Ochrony Środowiska - Bernard Cebula – Kierownik Referatu Inwestycji, Spraw Komunalnych i Planowania Przestrzennego	
Przedstawiciele jednostek organizacyjnych Gminy Toszek:	
- Artur Czok – Dyrektor Centrum Kultury „Zamek w Toszku” - Jakub Janiak – Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku - Zofia Ceglarska – Koordynator Działu Pomocy Środowiskowej - Mariusz Podbrożny – Dyrektor Publicznego Gimnazjum w Toszku	
Przedstawiciel sektora ochrony zdrowia:	
Erwin Janysek – Zastępca Dyrektora ds. Ekonomiczno-Eksploatacyjnych w Szpitalu Psychiatrycznym w Toszku	
Przedstawiciele sektora przedsiębiorczości:	
- Krystyna Bujara-Paluch - Marcin Kuczkowski - Roman Krupa	
Przedstawiciele sektora organizacji pozarządowych:	
- Monika Mrzygłód - Teresa Toborek - Krzysztof Czech	
Przedstawiciele lokalnej społeczności:	
- Beata Połusznna - Krzysztof Grabowski - Paweł Zdrzałek.	

Źródło: opracowanie własne na podstawie Zarządzenia Burmistrza Toszka

Idea planowania strategicznego promowana przez europejskie instytucje oparta jest na szerokim partnerstwie lokalnym wspieranym przez konsultantów zewnętrznych. Dlatego też istotnym stało się zaangażowanie do procesu aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Toszek lokalnych liderów życia społecznego i gospodarczego. Grupę tę, zaprosił do współpracy Burmistrz Toszka i nazwaną ją Konwentem Strategicznym. W jego skład weszli m.in. przedstawiciele władz samorządowych, urzędnicy samorządowi, przedstawiciele oświaty, instytucji kultury, pomocy społecznej, ochrony zdrowia, reprezentanci sfery biznesu, lokalnych organizacji pozarządowych, przedstawiciele instytucji użyteczności publicznej oraz reprezentanci sołectw wchodzących w skład gminy. Dzięki odpowiedniej liczebności Konwentu zapewniono pełną reprezentację społeczności lokalnej, a praca warsztatowa przebiegała efektywnie.

Obraz środowiska lokalnego – diagnoza społeczno-gospodarcza

Planowanie strategiczne opiera się na obiektywnej ocenie społecznego i ekonomicznego potencjału społeczności lokalnej w perspektywie regionu. Celem pozyskania takiej oceny, przed przystąpieniem do tworzenia dokumentu, przeprowadzona została ekspercka diagnoza społeczno-gospodarcza Gminy Toszek w ujęciu dynamicznym i porównawczym (w odniesieniu do kilku jednostek o zbliżonym charakterze społecznym i gospodarczym). Diagnoza stanowiła punkt wyjścia do działań planistycznych. Praca analityczna konsultantów FRDL MISTiA prowadzona była w oparciu o materiały, dokumenty i dane pozyskane z Głównego Urzędu Statystycznego (Bank Danych Lokalnych), poszczególnych jednostek i wydziałów podległych Urzędowi Miejskiemu w Toszku oraz innych instytucji, m.in. Powiatowego Urzędu Pracy w Gliwicach. Opracowanie diagnostyczne stało się elementem dokumentu strategicznego – pierwszy rozdział niniejszej Strategii.

Analiza strategiczna uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych metodą SWOT

Kolejnym istotnym elementem prac nad Strategią Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013-2020 była ocena zasobów wewnętrznych jednostki oraz analiza otoczenia zewnętrznego pod kątem szans i zagrożeń dla jej dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego. W tym celu na pierwszym warsztacie strategicznym z udziałem Konwentu Strategicznego przeprowadzono analizę SWOT. Dyskusję nad określaniem silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń przeprowadzono w różnych blokach tematycznych, dotyczących sytuacji

gminy, jak np. położenie, gospodarka lokalna, rolnictwo, infrastruktura techniczna, usługi publiczne i społeczne, środowisko naturalne, turystyka, współpraca regionalna i międzynarodowa itd. Zamieszczona w niniejszej Strategii jako jeden z rozdziałów analiza SWOT stała się podstawą do sformułowania podstawowych wyzwań strategicznych dla całej gminy.

Plan operacyjny: obszary, cele strategiczne, cele operacyjne, kierunki interwencji

Ostatnim etapem prac, będącym przedmiotem drugiego i trzeciego warsztatu strategicznego z udziałem Konwentu Strategicznego, była weryfikacja zaproponowanego przez ekspertów FRDL MISTiA planu operacyjnego Strategii Rozwoju Gminy Toszek. Plan ten powstał na bazie dokonanych wcześniej analiz i opracowań, wytycznych i założeń zawartych w dokumentach wyższego rzędu, a także z uwzględnieniem wniosków płynących z opracowanej uprzednio analizy SWOT i postulatów zgłaszanych przez członków Konwentu Strategicznego po jej uzupełnieniu. Dla ukazania hierarchii powiązań łączących poszczególne elementy planu operacyjnego, zaprojektowano go w następującym układzie:

- strategiczne obszary rozwoju – główne kierunki rozwoju;
- cele strategiczne – długookresowe (koncentrujące się na pytaniu „co chcemy osiągnąć?”);
- cele operacyjne – średniookresowe („w jaki sposób to osiągnąć?”);
- kierunki interwencji („co należy zrobić, aby to osiągnąć?”).

Plan operacyjny został poddany szczegółowej dyskusji i niezbędnym uzupełnieniom w trakcie warsztatów strategicznych oraz konsultacji społecznych. Zwieńczono w ten sposób pracę merytoryczną nad przygotowaniem Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013-2020. Ostateczna wersja Strategii jest dokumentem perspektywicznym i długofalowym, a jednocześnie wskazującym priorytety i narzędzia realizacji, które na najbliższe lata wydają się stwarzać najwięcej możliwości dla rozwoju społeczno-gospodarczego całej wspólnoty lokalnej. Z biegiem czasu, na etapie wdrażania, Strategia Rozwoju Gminy Toszek ulegać będzie modyfikacjom i aktualizacjom w taki sposób, aby jej realizacja dostosowana była do bieżących potrzeb i aspiracji lokalnej społeczności.

Warsztaty strategiczne

Warsztaty z Konwentem Strategicznym prowadzono metodami interaktywnymi z użyciem narzędzi i technik treningowych, pozwalających uczestnikom indywidualnie i grupowo identyfikować, a następnie analizować i proponować możliwe rozwiązania. Ten sposób pracy traktuje uczestników spotkań jako ekspertów lokalnych. Rola konsultantów sprowadzała się natomiast do prowadzenia procesu tworzenia Strategii oraz proponowania narzędzi i podawania przykładów rozwiązań sprawdzonych w innych jednostkach samorządu terytorialnego. Każde spotkanie warsztatowe prowadzone było urozmaiconymi technikami, m.in. mini wykłady z użyciem prezentacji multimedialnych, techniki kreatywne, prace z formularzem, techniki pracy zespołowej oraz moderowana dyskusja.

Autorzy opracowania pragną podziękować wszystkim uczestnikom prac warsztatowych za poświęcony czas, odpowiedzialność w podejściu do spraw publicznych oraz merytoryczne zaangażowanie w proces opracowywania Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013-2020.

Diagnoza społeczno-gospodarcza

Ogólna charakterystyka Gminy Toszek

Gmina Toszek jest gminą miejsko-wiejską, zlokalizowaną w województwie śląskim, w powiecie gliwickim, dokładnie w jego północno-zachodniej części. Jednostka sąsiaduje od północy z Gminą Wielowieś, od południa z Gminą Rudziniec, a od wschodu z Miastem Pyskowice. Zlokalizowana jest w niewielkiej odległości od głównych aglomeracji Górnego Śląska i Śląska Opolskiego (do Gliwic – ok. 20 km, ok. 50 km – do Katowic i Opola). Geograficznie gmina zajmuje obszar pogranicza Kotliny Raciborskiej i Garbu Tarnogórskiego.

Powierzchnia jednostki wynosi 9982 ha (z czego ponad 70% stanowią użytki rolne, a około 16% lasy. W skład gminy wchodzi miasto Toszek oraz 14 sołectw. Liczba ludności przekracza 9,5 tys. osób. Przez gminę przebiega droga krajowa nr 94 relacji GOP-Pyskowice – Opole oraz droga wojewódzka nr 907 (Wielowieś -Toszek-Niewieszce). W pobliżu biegnie autostrada A4 i A1, Drogowa Trasa Średnicowa DW 902 oraz droga wojewódzka nr 901 relacji Gliwice-Olesno. Niedaleko znajduje się też Międzynarodowy Port Lotniczy Katowice-Pyrzowice. Gminę Toszek charakteryzują bogate walory przyrodnicze i turystyczne, a także historyczno-kulturowe.

Jej wizytówkę stanowi stojący na wzgórzu Zamek, który uchodzi za śląską perłę architektury gotyckiej, a także Rynek (z klasycystycznym Ratuszem oraz figurą św. Jana Nepomucena), znajdujący się w staromiejskim układzie urbanistycznym, wpisanym do rejestru zabytków. Ponadto, gmina, dzięki wysokiej dostępności komunikacyjnej (infrastruktura drogowa) oraz jakości życia, cechuje się wysokim potencjałem rezydencjonalnym i inwestycyjnym.

Metodologia analizy

W niniejszej diagnozie przedstawiono zestawienie wybranych danych statystycznych, charakteryzujących podstawowe uwarunkowania i czynniki rozwojowe Gminy Toszek. Zasadnicza część opracowania diagnostycznego podzielona została na cztery części. W pierwszej z nich zawarto dane przedstawiające charakterystykę ludności gminy oraz prognozy demograficzne. Kolejna część prezentuje dane o przedsiębiorczości mieszkańców, lokalnym rolnictwie i rynku pracy. Trzecia część diagnozy opisuje zmiany w obszarach gminnej infrastruktury społecznej i technicznej. W ramach ostatniej części krótko

scharakteryzowano aktualny stan finansów samorządowych w Gminie Toszek, co syntetycznie obrazuje możliwości rozwojowe gminy w przededniu nowego okresu programowania unijnego, a także wydaje się szczególnie istotne przy obecnym stanie finansów publicznych w Polsce.

Dla precyzyjnego przedstawienia sytuacji Gminy Toszek większość danych została poddana badaniu w dwóch płaszczyznach. Z jednej strony w układzie dynamicznym, jako analiza podstawowych trendów rozwojowych, z drugiej strony w układzie porównawczym – ze średnią dla powiatu gliwickiego i województwa śląskiego oraz innymi jednostkami samorządu terytorialnego o zbliżonej charakterystyce, określanymi jako grupa porównawcza. W tym celu wybrano 5 gmin miejsko-wiejskich z terenu województwa śląskiego, odznaczających się największym podobieństwem do Gminy Toszek. Do określenia podobieństwa posłużyły dane o liczbie mieszkańców, powierzchni oraz dochodach budżetów gmin województwa śląskiego, a także kombinacje liniowe tych zmiennych, tj. gęstość zaludnienia oraz dochody na mieszkańca.

Tabela 2

Zestawienie podstawowych charakterystyk Gminy Toszek oraz grupy porównawczej

Nazwa gminy	Liczba mieszkańców	Powierzchnia [km ²]	Dochody budżetu	Gęstość zaludnienia [os./km ²]	Dochody na mieszkańca	Typ gminy
Konieczpol	10120	147	25 830 tys. zł	68,84	2 552,44 zł	miejsko-wiejska
Krzepice	9386	79	21 475 tys. zł	118,81	2 288,03 zł	miejsko-wiejska
Sośnicowice	8646	116	28 746 tys. zł	74,53	3 324,85 zł	miejsko-wiejska
Toszek	9546	100	25 915 tys. zł	95,46	2 714,75 zł	miejsko-wiejska
Ogrodzieniec	9469	85	23 121 tys. zł	111,40	2 441,77 zł	miejsko-wiejska

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Prawdopodobne jest zatem, że typowe procesy rozwojowe w wybranych gminach przebiegają w zbliżonym kierunku, a mieszkańcy i władze tych gmin stają przed podobnymi wyzwaniami. Natężenie zmian może jednak zależeć od rejonu województwa, w którym znajduje się dana gmina, jej otoczenie zewnętrzne, jak np. bliskość ważnych szlaków komunikacyjnych czy odległość od aglomeracji śląskiej, a także od zróżnicowania

wewnętrznego. W związku z tym, wybrana dla celów porównawczych grupa przedstawia układ heterogeniczny, stanowiący punkt odniesienia dla zmian zachodzących w Gminie Toszek. Podstawowe charakterystyki wybranych gmin przedstawia tabela 1.

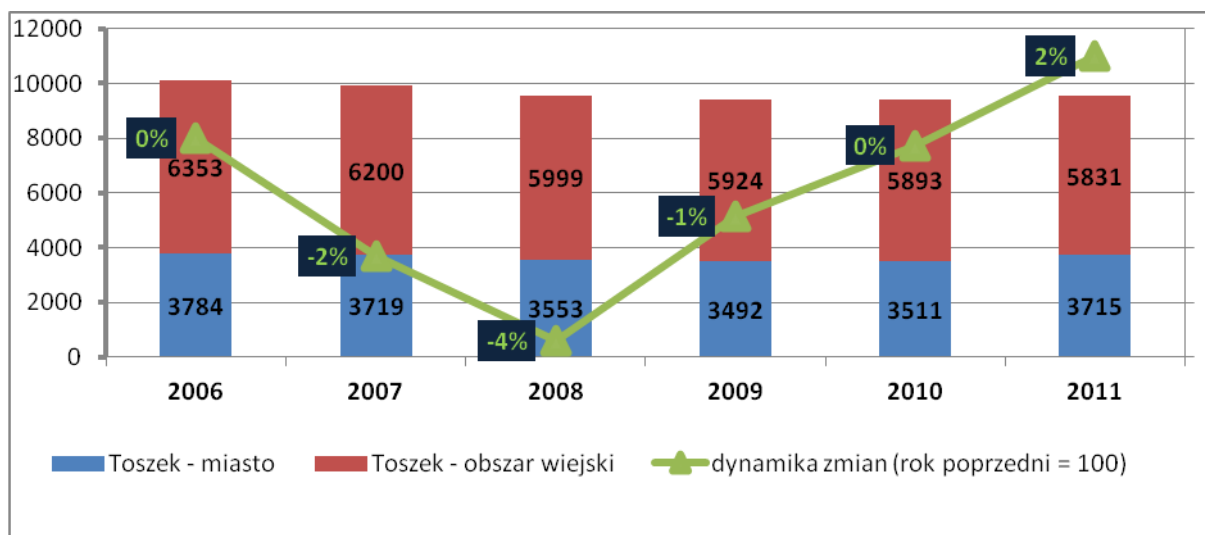
Przedstawiona w części diagnostycznej analiza dokonana została w oparciu o najbardziej aktualne dane, przy czym dla zobrazowania procesu zmian w wielu obszarach posłużono się analizą dynamiczną od roku 2006. W niektórych przypadkach był to okres późniejszy, co wynikało z braku ogólnodostępnych danych.

Ludność, struktura ludności i procesy demograficzne

Według stanu na 31.12.2011 r. na terenie Gminy Toszek zamieszkiwało 9546 osób, z czego 3715 osób zameldowanych było w mieście Toszek, co stanowi niespełna 39% wszystkich mieszkańców gminy, natomiast 5831 osób (61% mieszkańców gminy) zamieszkiwało tereny wiejskie. Ludność Gminy Toszek stanowiła ponad 8,2% liczby mieszkańców powiatu gliwickiego.

Wykres 1

Zmiany liczby mieszkańców Gminy Toszek w latach 2006–2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

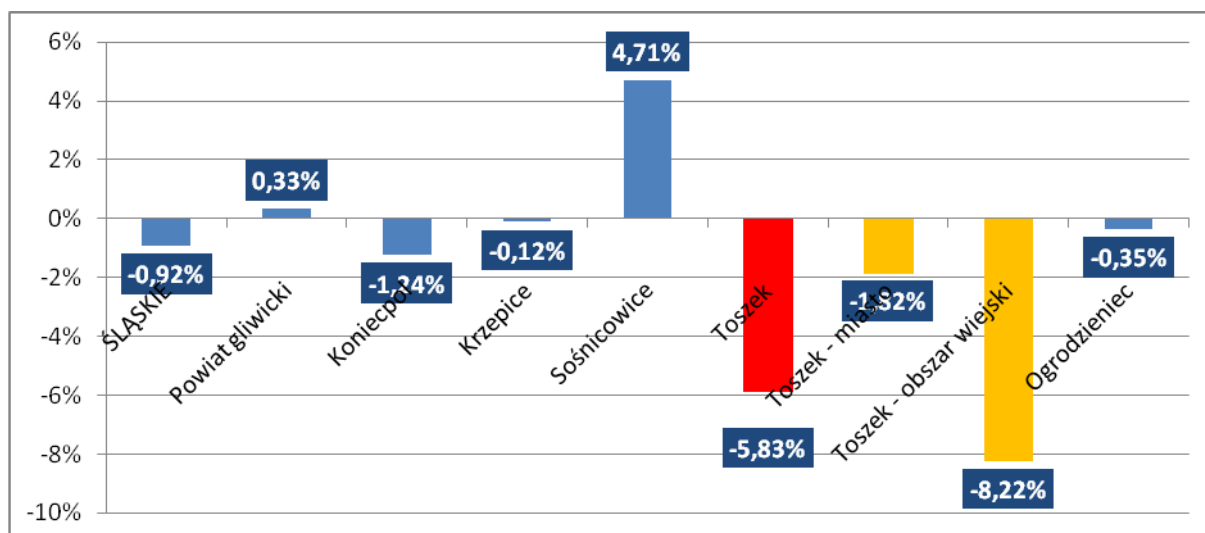
Kierunek zmian liczby ludności Gminy Toszek w latach 2006-2011 był zmienny. W okresie do roku 2010 zaobserwować można spadek liczby mieszkańców, odznaczający się dodatkowo nasilającą się dynamiką w latach 2006-2008. W kolejnych latach spadek liczby

mieszkańców był wolniejszy, a w roku 2011 odnotowano wzrost liczby mieszkańców w stosunku do roku poprzedniego.

Wykres 2

Zmiany liczby ludności w latach 2006 – 2011 w grupie porównawczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

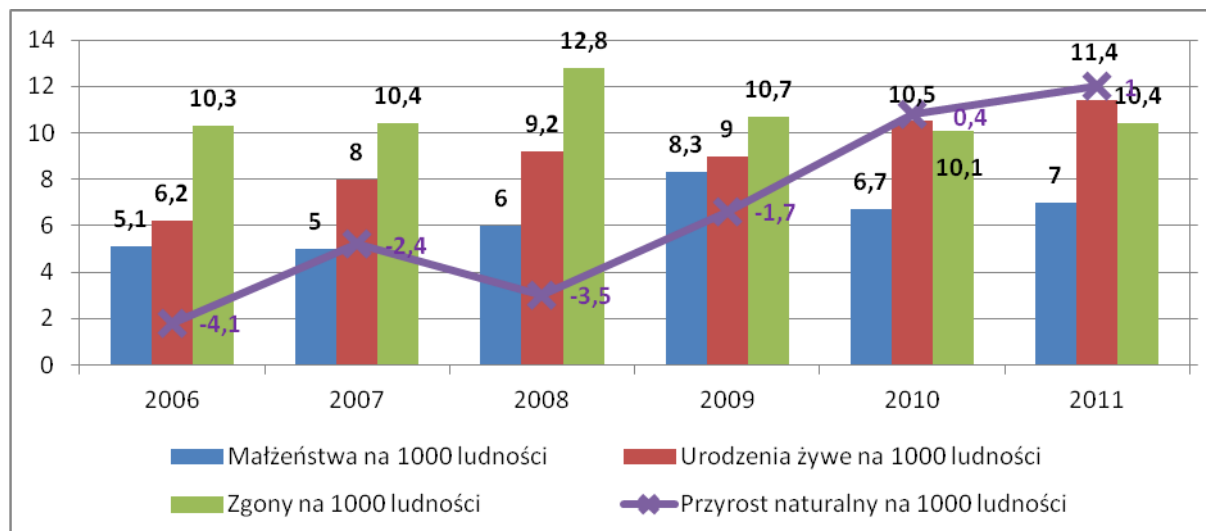
Sumarycznie w latach 2006-2011 liczba mieszkańców Gminy Toszek zmniejszyła się o 5,83%. W mieście Toszku spadek ten wyniósł 1,82%, natomiast liczba mieszkańców terenów wiejskich obniżyła się o 8,22%. Na tle wybranej grupy porównawczej Gmina Toszek silnie się wyróżnia i charakteryzuje największym spadkiem liczby mieszkańców. W pozostałych jednostkach zmiany są niewielkie i oscylują w granicach 1,5%, a w gminie Sośnicowice odnotowano niespełna 5-procentowy wzrost liczby ludności.

W celu pogłębienia analizy zmian liczby ludności sprawdzono przebieg procesów demograficznych oraz migracyjnych w Gminie Toszek. Do roku 2009 zaobserwować można w gminie ujemny przyrost naturalny, z największym nasileniem w latach 2006 oraz 2008. Niemniej jednak od roku 2008 przyrost naturalny charakteryzował się stabilną tendencją rosnącą, a w ostatnich dwóch latach badania przyjmował on wartości dodatnie. Największy wpływ na odwrócenie się negatywnych trendów miała rosnąca na przestrzeni wszystkich lat względna liczba urodzeń, przy jednoczesnej stabilnie względnej liczbie zgonów. Innym czynnikiem świadczącym o możliwości utrzymania się dodatniego przyrostu naturalnego w najbliższych latach jest liczba zawieranych małżeństw, w latach 2009-2011 wyższa od wartości z poprzednich okresów objętych badaniem.

Wykres 3

Przebieg procesów demograficznych w Gminie Toszek w latach 2006-2011

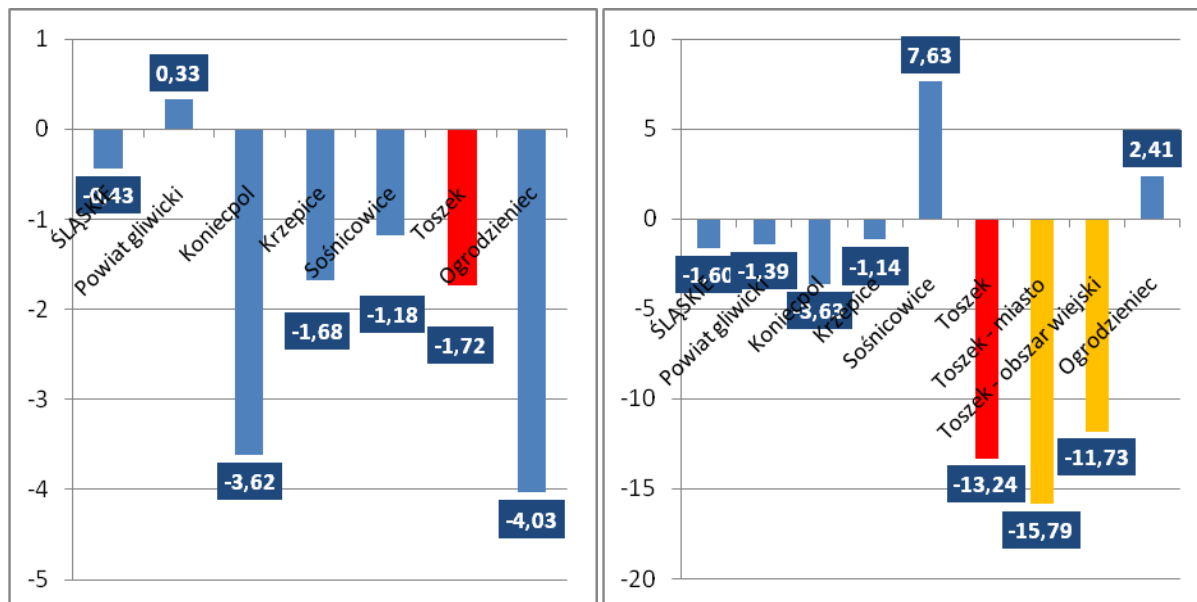
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W porównaniu z wybranymi gminami przeciętny przyrost naturalny w całym okresie analizy kształtował się na niewielkim poziomie ujemnym, co było charakterystyczne dla wszystkich badanych jednostek. Odmiennie przebiegały natomiast procesy migracyjne. Wśród porównywanych gmin Toszek odznacza się najwyższą przewagą ludności wyjeżdżającej nad ludnością napływową. W latach 2006–2011 wyniosło w gminie -13,24%, w mieście wskaźnik ten wyniósł -15,79%, a na obszarze wiejskim -11,73%. Dynamiczna analiza procesów migracyjnych pokazuje jednak duże zróżnicowanie pomiędzy latami 2006-2008 oraz 2009-2011. W pierwszym okresie intensywność zmian była zdecydowanie wyższa. Przeważały wymeldowania za granicę (na poziomie kilkuset osób rocznie), natomiast migracje wewnętrzne odznaczały się saldem nieznacznie dodatnim. W kolejnych latach intensywność wyjazdów zdecydowanie się obniżyła, choć w całościowym ujęciu saldo migracji nadal pozostało ujemne.

Wykres 4

Przeciętny przyrost naturalny (z lewej) oraz przeciętne saldo migracji (z prawej) w latach 2006 – 2011 w grupie porównawczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

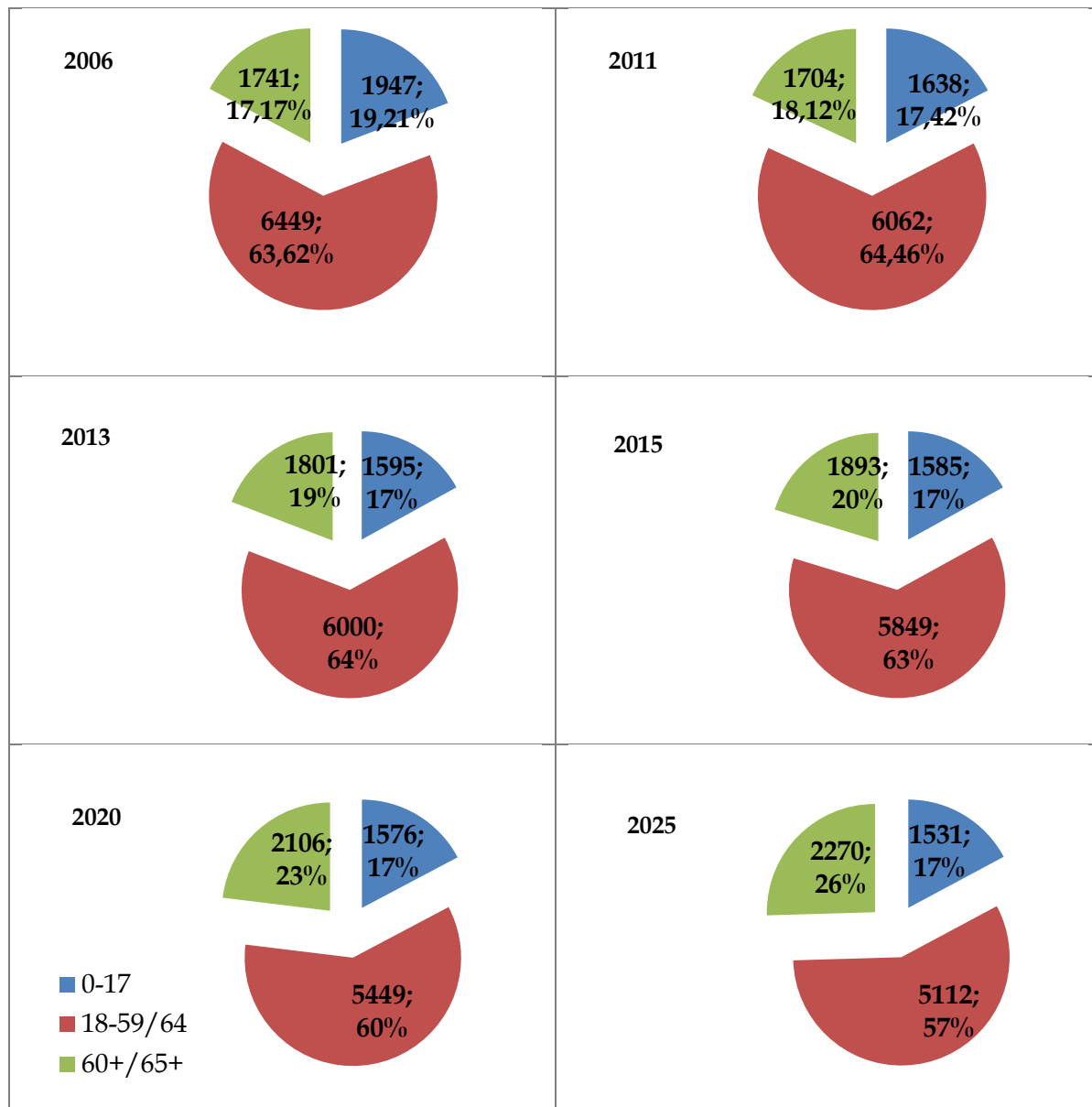
Konkluzją przeprowadzonych analiz było wyspecyfikowanie trendów charakterystycznych dla Gminy Toszek, które posłużyły do symulacji liczby ludności do roku 2020. W tym celu wykorzystano także prognozę GUS opracowaną dla powiatu gliwickiego. Zmiany w obu przypadkach przebiegają w tych samych kierunkach i charakteryzują się zbliżonym nasileniem.

Zmiany struktury ludności w latach 2006–2011 sygnalizują występowanie negatywnych tendencji związanych z procesem starzenia się społeczeństwa. W okresie objętym badaniem liczba ludności Gminy Toszek uległa obniżeniu, natomiast zmiany w poszczególnych grupach wiekowych przebiegały z różnym natężeniem. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) obniżyła się w ujęciu względnym w największym stopniu, tj. aż o 16%. Spadek w grupie ludności w wieku produkcyjnym (18-59/64 lat) był względnie niższy i wyniósł około 6%, natomiast w grupie ludności w wieku poprodukcyjnym (60+/65+) zmiany przebiegały najbardziej łagodnie – spadek wyniósł niespełna 2%. Wprowadzone zmiany legislacyjne wydłużające wiek aktywności zawodowej złagodzą przebieg negatywnych tendencji, niemniej jednak dla potrzeb prognozy posłużono się przytoczonymi kategoriami podziału na grupy wiekowe, celem zachowania spójności danych i wniosków pomiędzy okresem wyjściowym a prognozowanym.

Wykres 5

Prognoza ludności Gminy Toszek w latach na lata 2013 – 2025 w podziale na ekonomiczne grupy wieku

Źródło: opracowanie własne

W zadanej perspektywie prognozy, najbardziej stabilnie kształtuje się liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, która w ujęciu względnym wynosić powinna około 17% wszystkich mieszkańców Gminy we wszystkich latach, na które sporządzono prognozę. Znaczący spadek liczby ludności przewiduje się w grupie mieszkańców w wieku produkcyjnym, z około 6,0 tys. osób w roku 2013 do ok. 5,5 tys. w roku 2020 i 5,1 tys.

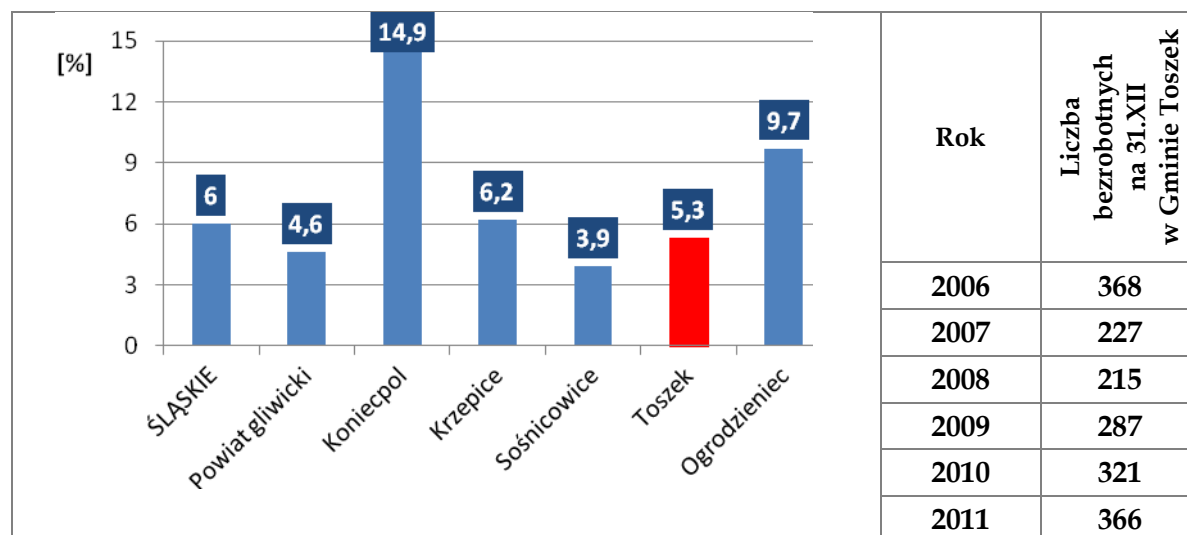
W ujęciu względnym udział liczby mieszkańców w tym wieku obniżyć się powinien z 64% do odpowiednio 60% i 57%. Natomiast w grupie w wieku poprodukcyjnym prognozowany jest wzrost liczby ludności, z około 1,8 tys. w roku 2013 do ok. 2,1 tys. w roku 2020 i ok. 2,3 tys. w roku 2025. W liczbach względnych stanowić będzie to wzrost odsetka ludności z 19% do odpowiednio 23% i 26%. Prezentowany układ zdarzeń stanowić będzie wyzwanie dla kreowania szeregu polityk publicznych w Gminie Toszek, w szczególności tendencje starzenia się społeczeństwa powinny zostać uwzględnione w procesach długofalowego projektowania polityki społecznej, wydłużaniu aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców, a także rozwoju usług przeznaczonych dla osób starszych.

Rynek pracy, przedsiębiorczość i rolnictwo

Według danych PUP w Gliwicach na terenie Gminy Toszek na koniec roku 2011 zarejestrowanych było 366 bezrobotnych, co stanowi najwyższą wartość od roku 2007, kiedy to liczba bezrobotnych w Gminie wynosiła 227 osób. W ujęciu względnym stanowi to przyrost o 61%. Natomiast w porównaniu z rokiem 2006 można stwierdzić, że liczba bezrobotnych pozostała na niezmiennym poziomie.

Wykres 6

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie osób w wieku produkcyjnym (dla roku 2010)

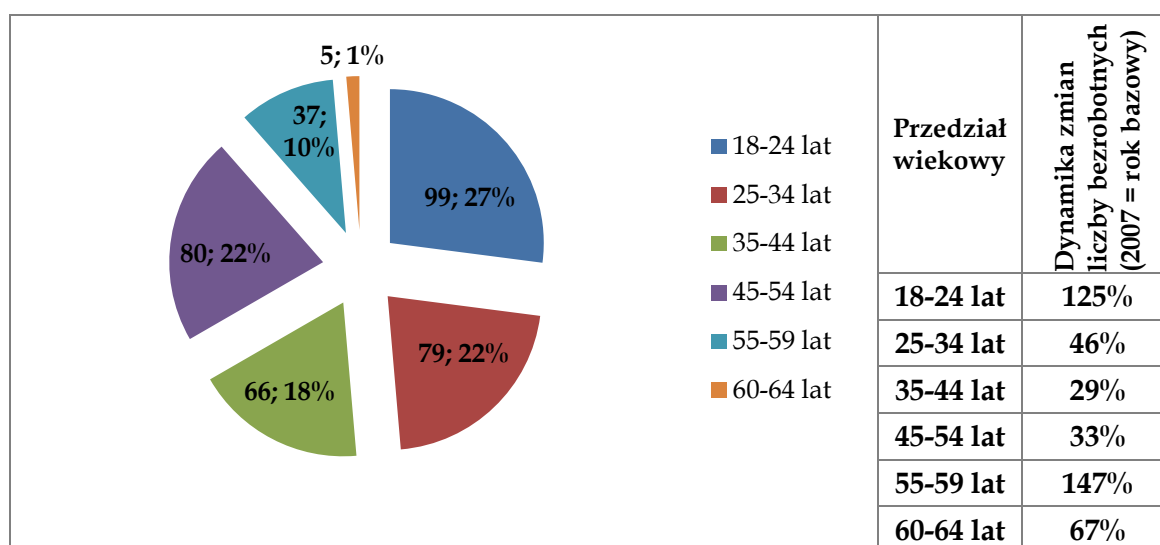
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W celach porównawczych wykorzystano wskaźnik udziału bezrobotnych zarejestrowanych wśród wszystkich osób w wieku produkcyjnym (dane za rok 2010). Wartość wskaźnika dla Gminy Toszek na poziomie 5,3% jest nieznacznie wyższa od wartości dla powiatu gliwickiego (4,6%) i nieznacznie niższa od wartości obserwowanej przeciętnie na Śląsku (6,0%). W odniesieniu do pozostałych badanych Gmina Toszek plasuje się na drugim miejscu, tuż po Sośnicowicach.

Wykres 7

Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w gminie Toszek w roku 2011 wg wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP Gliwice.

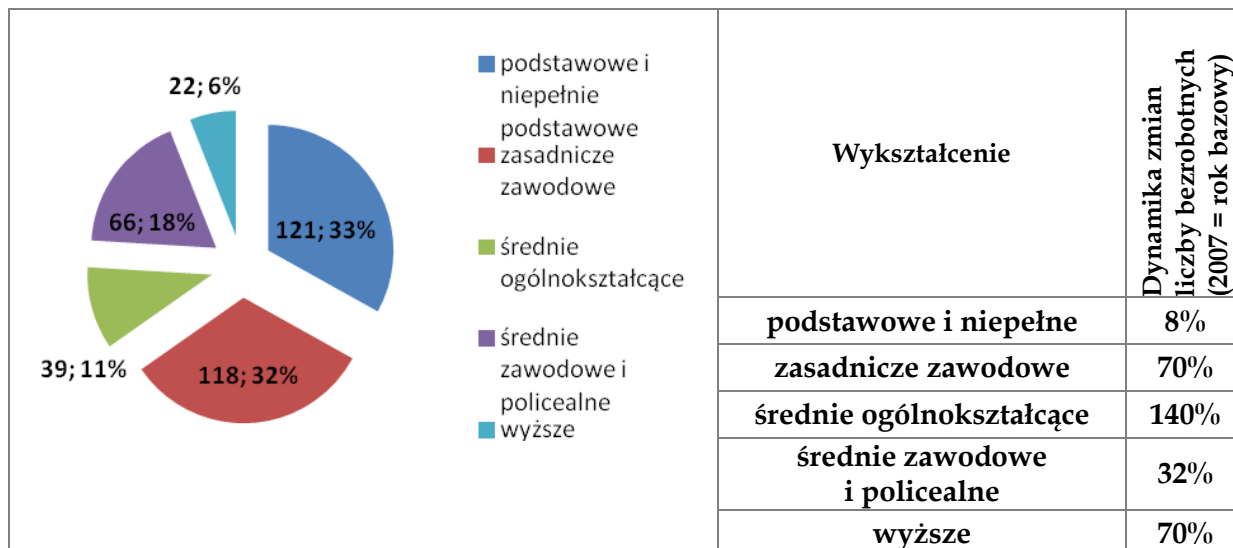
Wewnętrzną strukturę bezrobotnych w Gminie Toszek poddano analizie w trzech płaszczyznach: uwzględniając podział ze względu na wiek, wykształcenie oraz czas pozostawania bez pracy.

Największą liczbę bezrobotnych stanowią osoby młode, w przedziale wiekowym pomiędzy 18 i 24 rokiem życia. Grupa ta stanowi 27% wszystkich osób zarejestrowanych w urzędzie pracy. Jednocześnie charakteryzuje się wysoką dynamiką wzrostu, na poziomie 125% w porównaniu z rokiem 2007. Wyższą dynamiką w analizowanym okresie charakteryzowała się grupa bezrobotnych w przedziale 55-59 lat (147%), do tej grupy zalicza się jednak jedynie co dziesiąty bezrobotny w Gminie Toszek.

Wykres 8

Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w gminie Toszek w roku 2011 wg wykształcenia

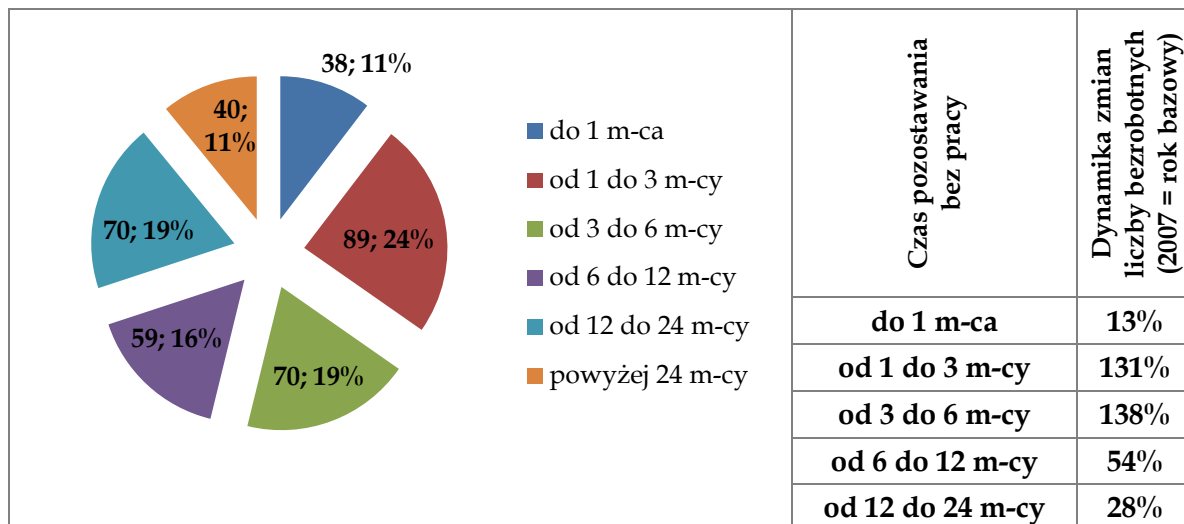
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP Gliwice

Biorąc pod uwagę podział za względu na poziom wykształcenia bezrobotnych, należy stwierdzić, że największy odsetek stanowią osoby legitymujące się wykształceniem co najwyżej podstawowym. Stanowią oni jedną trzecią wszystkich bezrobotnych, co jest wielkością utrzymującą się na przestrzeni ostatnich lat. Kolejną równie liczną grupę stanowią osoby z wykształceniem zawodowym. Tutaj można jednak powiedzieć o dynamicznie rosnącej liczbie mieszkańców pozostających bez pracy – w stosunku do roku 2007 przyrost ten wyniósł 70%. Największą dynamiką wzrostu (140%) charakteryzuje się z kolei grupa bezrobotnych z wykształceniem średnim ogólnokształcącym. Zalicza się jednak do niej jedynie 11% osób zarejestrowanych w rejestrach Powiatowym Urzędzie Pracy. Analizując podział obowiązków ze względu na czas pozostawania bez pracy, należy stwierdzić, że największą grupę bezrobotnych stanowią osoby zarejestrowane od 1 do 3 miesięcy. Względnie wysoka jest także dynamika przyrostu bezrobotnych w tej grupie, wynosząca w stosunku do roku 2007 ponad 130%. Równie wysoką dynamiką charakteryzuje się także grupa bezrobotnych pozostających w rejestrach od 3 do 6 miesięcy. Do tej grupy zalicza się z kolei co piąty bezrobotny. Jediną grupą, która na przestrzeni ostatnich lat uległa znacznemu uszczupleniu są osoby najdłużej pozostające bez pracy, zarejestrowane w rejestrach powyżej 24 miesięcy. Odsetek ten stanowił na koniec 2011 r. 11%, a liczebność grupy w porównaniu z rokiem 2007 obniżyła się o jedną trzecią.

Wykres 9

Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w gminie Toszek w roku 2011 ze względu na czas pozostawania bez pracy

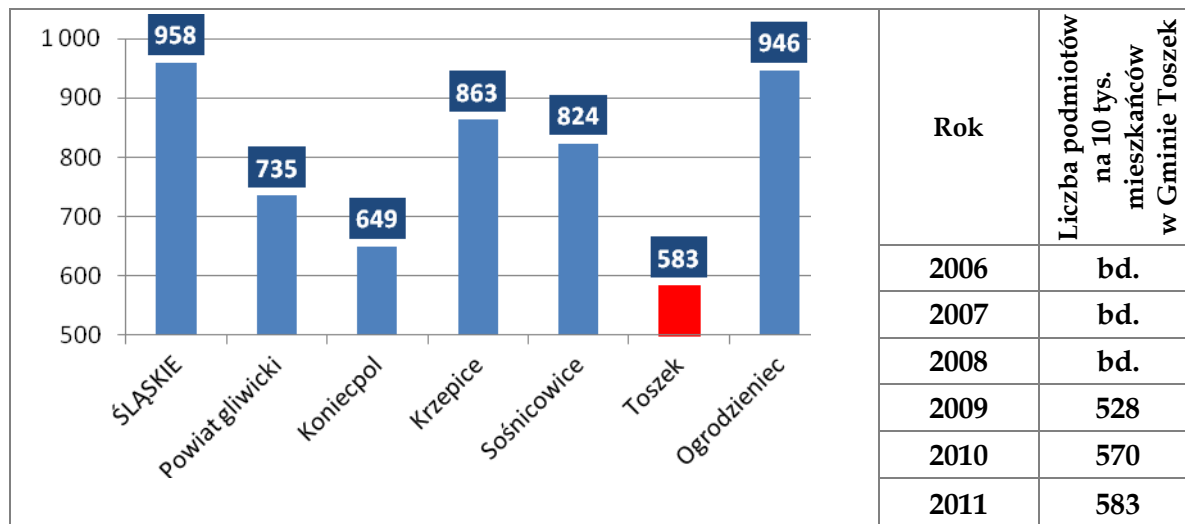
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP Gliwice

Jednym z kluczowych czynników świadczących o potencjale rozwojowym danego obszaru są wskaźniki przedsiębiorczości, mierzące aktywność gospodarczą gminy. W przypadku Gminy Toszek należy stwierdzić, że wskaźnik podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON jest z roku na rok coraz wyższy, a na koniec 2011 r. wyniósł 583 podmioty na 10 tys. mieszkańców. Jest to jednak wartość zdecydowanie niższa od średniej powiatowej, kształtującej się na poziomie 735 podmiotów, a także średniej wojewódzkiej wynoszącej 958 podmiotów. Zdecydowanie wyższe wskaźniki charakteryzują także pozostałe gminy znajdujące się w grupie porównawczej. Można zatem wyciągnąć wniosek o niskiej przedsiębiorczości mieszkańców Gminy Toszek. Taką hipotezę potwierdzają dane o udziale osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wśród wszystkich podmiotów zarejestrowanych w REGON. W I kwartale 2012 r. w Gminie Toszek było to 386 podmiotów (69%), natomiast przeciętnie w powiecie gliwickim wskaźnik ten wyniósł 76%.

Wykres 10

Liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w roku 2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Dominującym sektorem jest sektor usług, który skupia w sobie prawie dwie trzecie podmiotów gospodarczych. Drugim, co do wielkości sektorem, jest przemysł i budownictwo, w których to dziedzinach funkcjonują 144 podmioty (25%), natomiast podmiotów działających w sektorze rolnictwa w 2011 r. było jedynie 24, co stanowi niespełna 5% wszystkich jednostek gospodarczych. Kierując się podziałem wg sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności, należy odnotować, że wśród trzech najbardziej dominujących sekcji znalazły się: handel i naprawy (166 podmiotów, 28%), budownictwo (15%) oraz przetwórstwo przemysłowe (9%).

Tabela 3

Struktura podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Toszek wg sekcji PKD i rodzajów prowadzonej działalności

Rodzaj działalności	Liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w 2011	Wybrane sekcje PKD	Liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w 2011
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	24	C - przetwórstwo przemysłowe	51
Przemysł i budownictwo	144	F - budownictwo	86
Usługi	389	G - handel i naprawy	166

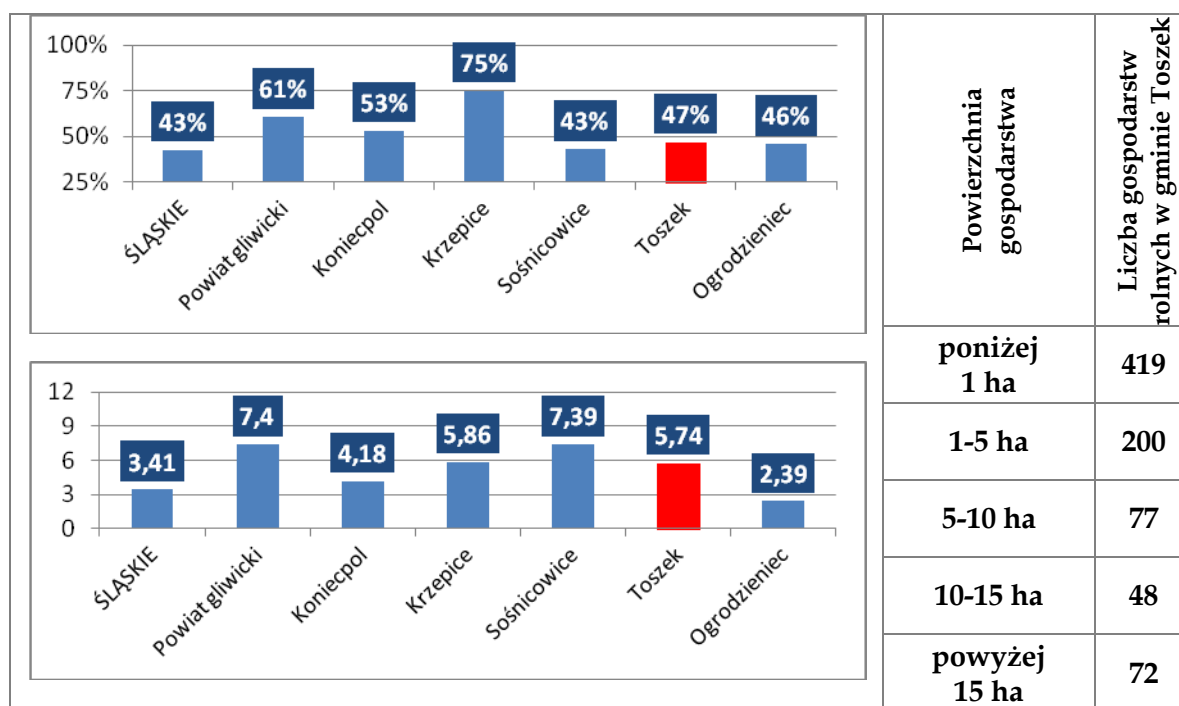
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Istotną gałęzią gospodarki Gminy Toszek jest rolnictwo. Prawie połowę powierzchni gminy zajmują gospodarstwa rolne, których liczba – na podstawie danych Powszechnego Spisu Rolnego 2010 – wyniosła 816 podmiotów, w tym 733 gospodarstwa zaklasyfikowano jako prowadzące działalność rolniczą.

Wykres 11

Udział powierzchni gospodarstw rolnych w powierzchni gminy ogółem (na górze) oraz przeciętna powierzchnia gospodarstw rolnych (w ha)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wśród słabych stron lokalnej produkcji rolnej najczęściej wymienia się rozdrobnienie gospodarstw rolnych. Prawdą jest, że zdecydowaną większość stanowią gospodarstwa drobne – o powierzchni nie przekraczającej 1 ha (419 gospodarstw), niemniej jednak pokażną liczbę stanowią gospodarstwa duże o powierzchni powyżej 15 ha (77 gospodarstw). Przeciętna powierzchnia gospodarstwa rolnego w 2010 r. wyniosła 5,74 ha, co było wielkością nieznacznie niższą od średniej powiatowej (7,4 ha), natomiast zdecydowanie wyższą od przeciętnej wielkości w województwie śląskim (3,41 ha).

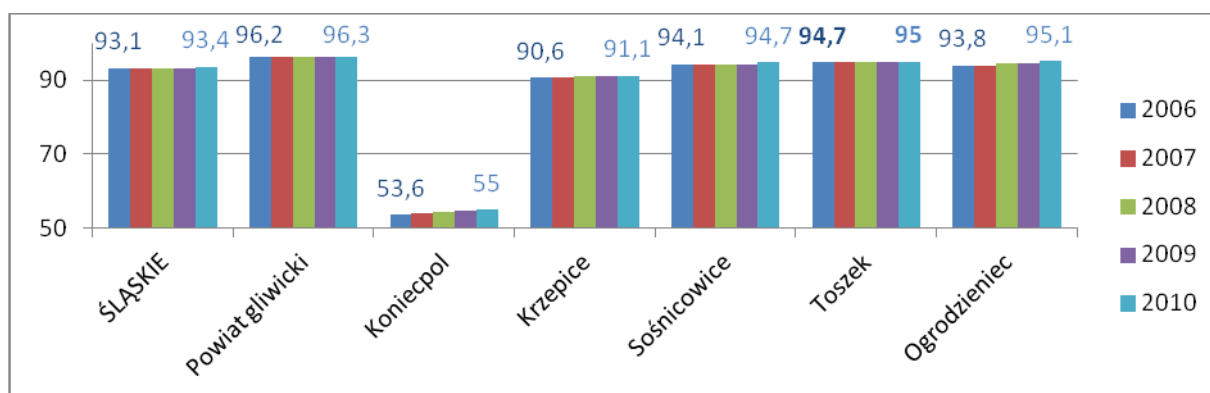

Infrastruktura techniczna i społeczna

Jednym z podstawowych wyznaczników jakości życia, determinującym z kolei atrakcyjność osadniczą, jest dostępność i jakość infrastruktury technicznej oraz społecznej. Wśród podstawowych elementów infrastruktury technicznej wymienić należy dostępność komunalnej sieci przesyłowej. Dla potrzeb niniejszej diagnozy przeanalizowano zmiany w dostępności mieszkańców do instalacji wodociągowej, kanalizacyjnej oraz gazowej.

Wykres 12

Odsetek ludności korzystający z instalacji wodociągowej w latach 2006 – 2010

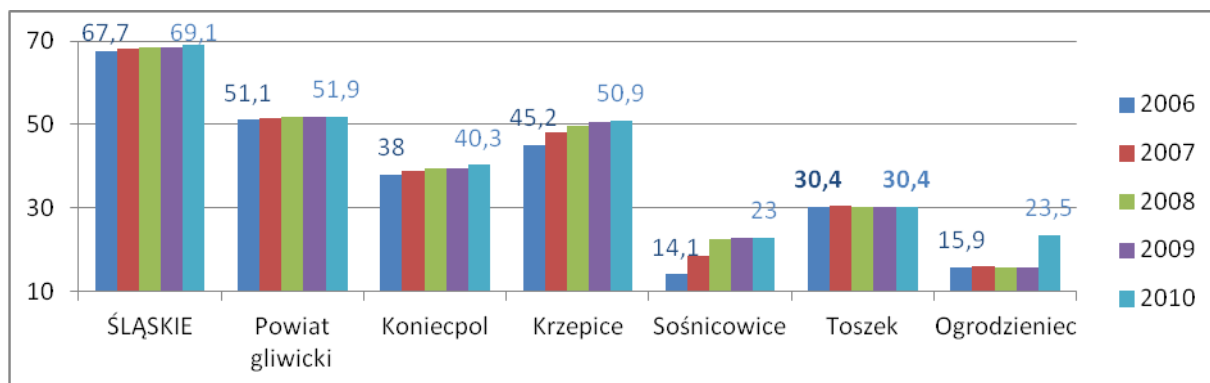
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Spośród wymienionych mediów najlepiej rozwinięta jest sieć wodociągowa. Odsetek ludności korzystający z instalacji wodociągowej utrzymywał się w ostatnich latach na stabilnym poziomie 95%, co jest wielkością zbliżoną do wskaźników rozwoju sieci wodociągowej zarówno w powiecie gliwickim jak i województwie śląskim. Na tle porównywanych JST wyróżnia się jedynie gmina Koniecpol, gdzie z sieci wodociągowej korzysta niewiele ponad połowa mieszkańców.

Wykres 13

Odsetek ludności korzystający z instalacji kanalizacyjnej w latach 2006-2010

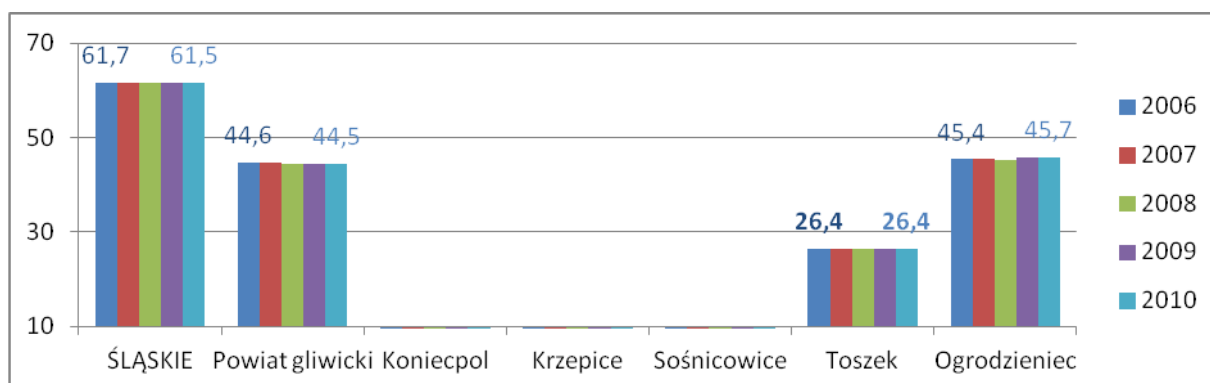

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Zdecydowanie wyższe zróżnicowanie występuje w przypadku dostępności do sieci kanalizacyjnej. Ten element infrastruktury sieciowej w Gminie Toszek w ostatnich latach kształtuje się na stałym poziomie 30%, zdecydowanie niższym od przeciętnej powiatowej (ok. 50 %) oraz wojewódzkiej (ok. 70%). Na tle wybranej grupy porównawczej Gmina Toszek plasuje się w środku stawki, z infrastrukturą kanalizacyjną rozwiniętą lepiej niż w gminach Sośnicowice i Ogrodzieniec. Wyższe wskaźniki dostępności wykazują natomiast gminy Krzepice oraz Konieczpol. Co dodatkowo ważne, we wszystkich pozostałych gminach odnotowano rozwój sieci kanalizacyjnej w porównaniu z rokiem 2006.

Wykres 14

Odsetek ludności korzystający z instalacji gazowej w latach 2006-2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

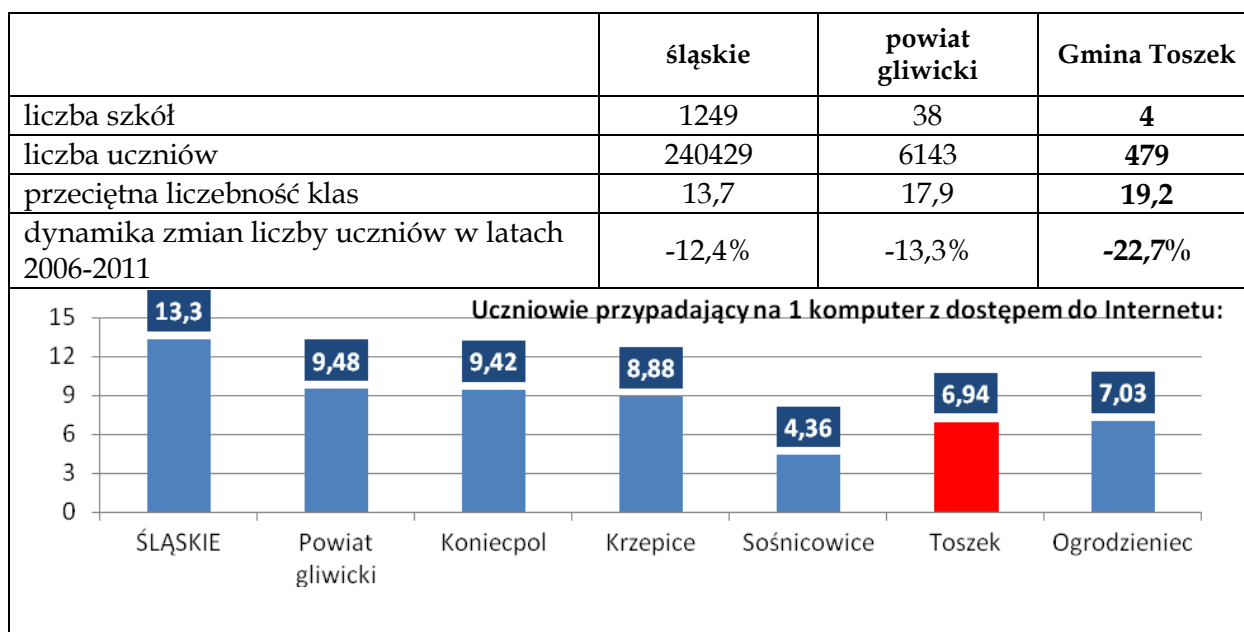

Bez istotnych zmian kształtują się natomiast wskaźniki ludności korzystającej z instalacji gazowej. W Gminie Toszek w ostatnich latach wynosił on ponad 26%, tj. mniej od średniej w powiecie gliwickim (ok. 45%) oraz województwie śląskim (ok. 62%). W porównaniu z wybranymi JST korzystniej wyróżnia się tylko gmina Ogrodzieniec, gdzie odsetek korzystających z sieci gazowej kształtuje się na poziomie ok. 46%. W gminach Koniecpol i Krzepice brak jest komunalnej instalacji gazowej, a w gminie Sośnicowice dostępność nie przekracza kilku procent.

Jednym z podstawowych elementów infrastruktury społecznej jest szkolnictwo. Na poziomie gminnym będą to przede wszystkim szkoły podstawowe oraz gimnazja, które w zdecydowanej mierze podlegają samorządom lokalnym. Dlatego też w niniejszym przypadku ograniczono się do analizy opisowej tych dwóch poziomów edukacji.

Wykres 15

Wybrane charakterystyki szkolnictwa podstawowego w Gminie Toszek w 2011 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Na terenie Gminy Toszek znajdują się 4 szkoły podstawowe, w których naukę w 2011 r. pobierało 479 uczniów. Przeciętna liczebność klas stanowiła w tym okresie 19,2 uczniów, tj. więcej od wartości obserwowanych przeciętnie w powiecie gliwickim (17,9) oraz województwie śląskim (13,7), co świadczy o względnie wysokiej efektywności ekonomicznej szkół w Gminie. Jest to szczególnie ważne w przypadku niżu

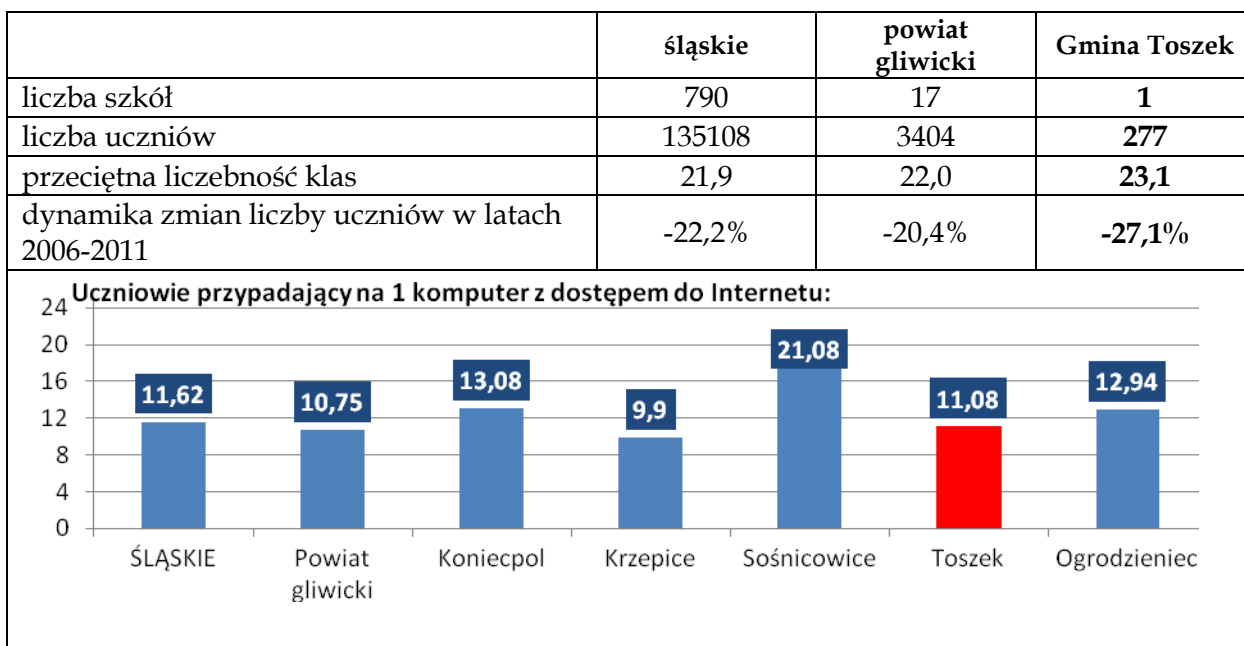

demograficznego, który w ostatnich latach na terenie Gminy Toszek był szczególnie zauważalny. Liczba uczniów w okresie 2006-2011 w szkołach podstawowych na terenie Gminy Toszek zmalała aż o 22,7%, tj. zdecydowanie więcej niż przeciętnie w powiecie i województwie, gdzie spadek był kilkunastoprocentowy.

Dodatkowo jako miernikiem jakości infrastruktury edukacyjnej posłużono się liczbą uczniów przypadającą na 1 komputer z dostępem do Internetu. W szkołach podstawowych Gminy Toszek było to przeciętnie 7 uczniów, tj. więcej niż w najlepszych w tym zestawieniu Sośnicowicach (4 uczniów). Nieznacznie gorzej wypadły pozostałe gminy oraz średnia w powiecie gliwickim, gdzie zaobserwowano także wynik jednocyfrowy. Natomiast przeciętnie w województwie śląskim na 1 komputer z dostępem do Internetu przypada ponad 13 uczniów.

Wykres 16

Wybrane charakterystyki szkolnictwa gimnazjalnego w Gminie Toszek w 2011 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Jeśli chodzi o szkolnictwo gimnazjalne na terenie Gminy Toszek znajduje się tylko jedno gimnazjum, w którym naukę w 2011 r. pobierało 277 uczniów. Liczebność klas, podobnie jak w przypadku szkół podstawowych, w Toszku była najwyższa, niemniej jednak różnice w stosunku do średniej powiatowej oraz wojewódzkiej były znikome. Podobnie na zbliżonym poziomie kształtowały się wskaźniki dynamiki zmian liczby uczniów.

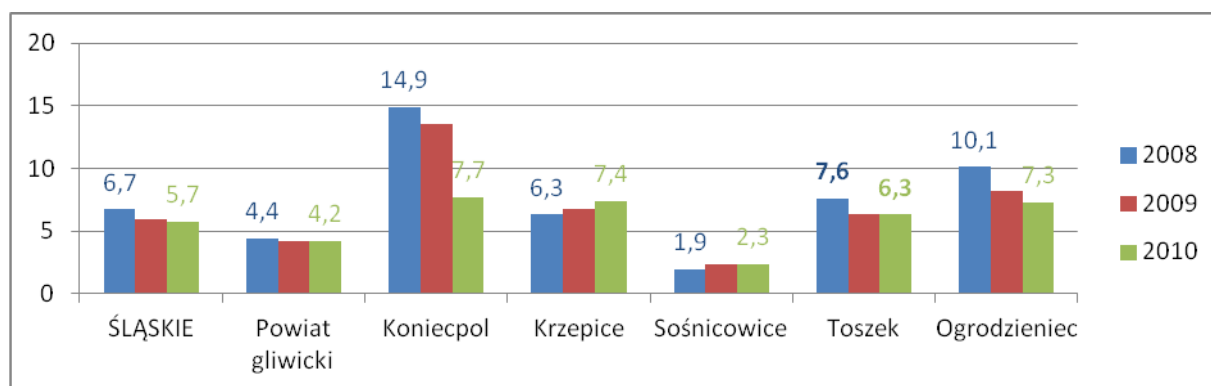

Na przestrzeni lat 2006-2011 liczba uczęszczających do gimnazjum w Gminie Toszek zmalała o ponad 27%, podczas gdy w powiecie gliwickim było to 20,4%, natomiast w województwie śląskim 22,2%.

Ważnym wskaźnikiem opisującym jakość życia jest także odsetek mieszkańców korzystających z usług pomocy społecznej. Z jednej strony może obrazować on skalę wykluczenia społecznego w danej społeczności, tj. obrazować potrzeby mieszkańców. Może być również, że wysokie wskaźniki korzystających oznaczać będą większe możliwości zaspokojenia tych potrzeb. Precyzyjna ocena wartości danego wskaźnika nie jest zatem oczywista, na potrzeby niniejszej analizy przyjęto jednak, że malejące wartości wskaźników oznaczają niższe zapotrzebowanie społeczne na usługi pomocowe.

Wykres 17

Odsetek korzystających z usług pomocy społecznej w latach 2008–2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W 2010 r. na terenie Gminy Toszek z usług instytucji pomocy społecznej skorzystało 6,3% mieszkańców, tj. o 1,3 pkt proc. mniej niż 2 lata wcześniej. Wskaźnik ten jest jednak wyższy od wartości przeciętnej dla powiatu gliwickiego (4,2%) oraz województwa śląskiego (5,7%). Z kolei w odniesieniu do porównywanych gmin, jedynie w gminie Sośnicowice można mówić o niższym zapotrzebowaniu na usługi pomocy społecznej (2,3%). W pozostałych jednostkach odsetek korzystających z usług pomocy społecznej w roku 2010 był wyższy, natomiast kierunek i natężenie zmian w poszczególnych gminach przebiegały w sposób zróżnicowany, co zostało zobrazowane na powyższym wykresie.

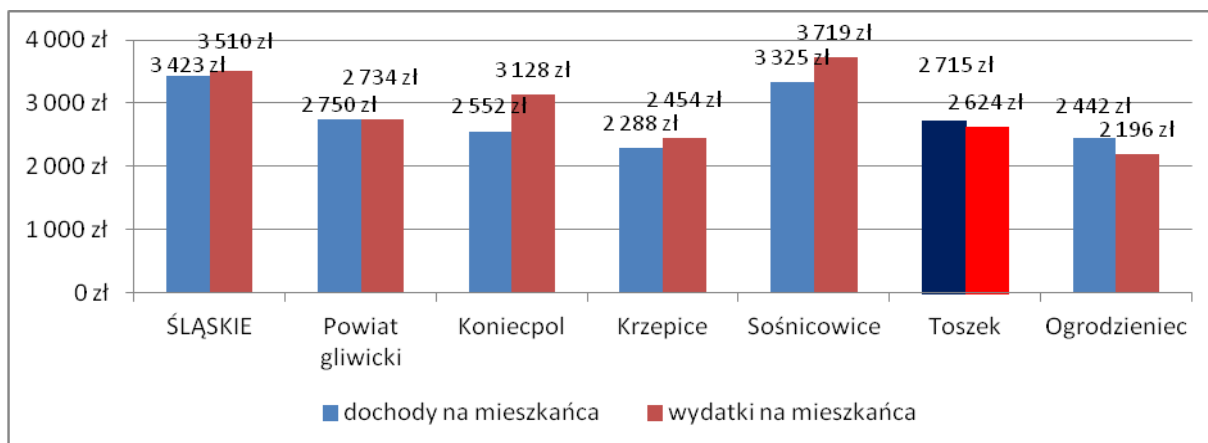

Finanse samorządu terytorialnego

W 2011 r. dochody ogółem budżetu Gminy Toszek wyniosły 25,92 mln zł, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca stanowiło kwotę 2.715 zł. Dochody bieżące budżetu Gminy stanowiły 24,24 mln zł, natomiast dochody majątkowe 1,67 mln zł, co stanowiło 6,5% wszystkich dochodów. Jednocześnie wydatki budżetu Gminy w tym samym okresie wyniosły 25,05 mln zł, co w przeliczeniu na mieszkańca stanowi 2.624 zł. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem stanowił 2,76 mln zł, tj. ponad 11%. Całość tej sumy dotyczyła wydatków majątkowych o charakterze inwestycyjnym.

Wykres 18

Dochody i wydatki budżetów gmin na mieszkańca w roku 2011

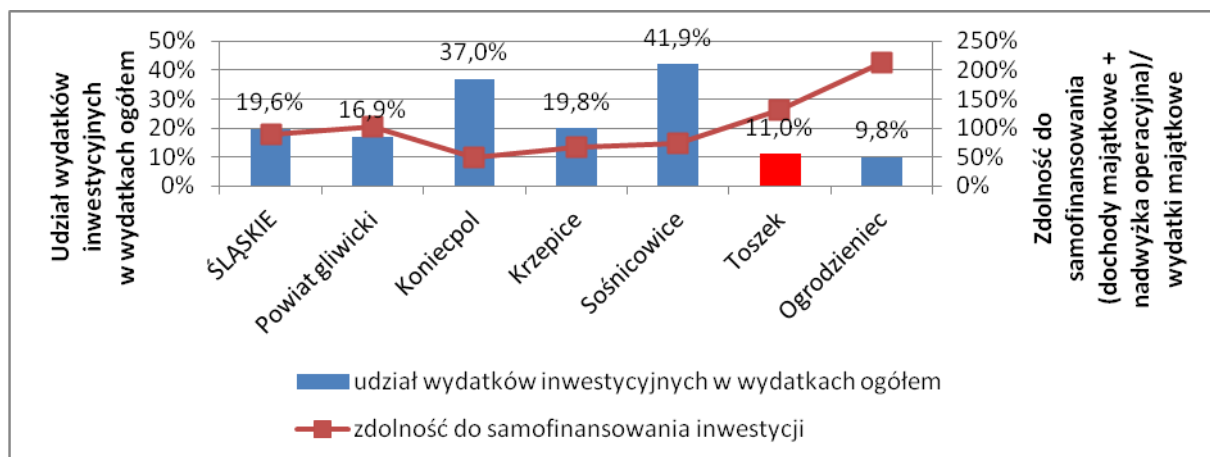
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W celu pogłębienia analizy sytuacji finansowej Gminy Toszek zbadano także zmiany kształtowania się podstawowych wskaźników budżetowych. Pierwszy z nich określa udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem. Wyższa wartość wskaźnika wskazuje, że wydatki gminy mają charakter rozwojowy i długofalowo wzmacniają niektóre obszary jej funkcjonowania. Wskaźnik ten można analizować łącznie ze wskaźnikiem zdolności do samofinansowania inwestycji. Jego wysokie wartości mogą oznaczać wysoką zdolność do ponoszenia samodzielnych wydatków inwestycyjnych. Dlatego pożądane jest, aby wysokiemu wskaźnikowi zdolności do samofinansowania towarzyszyły wysokie wartości wskaźnika udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem. Jeśli natomiast wysokiej zdolności do samofinansowania towarzyszy względnie niska wartość wydatków inwestycyjnych oznaczać to może, że gmina nieumiejętnie wykorzystuje potencjał inwestycyjny i hamuje swoje zdolności rozwojowe.

Wykres 19

Wydatki inwestycyjne i zdolność inwestycyjna gmin w 2011 r.

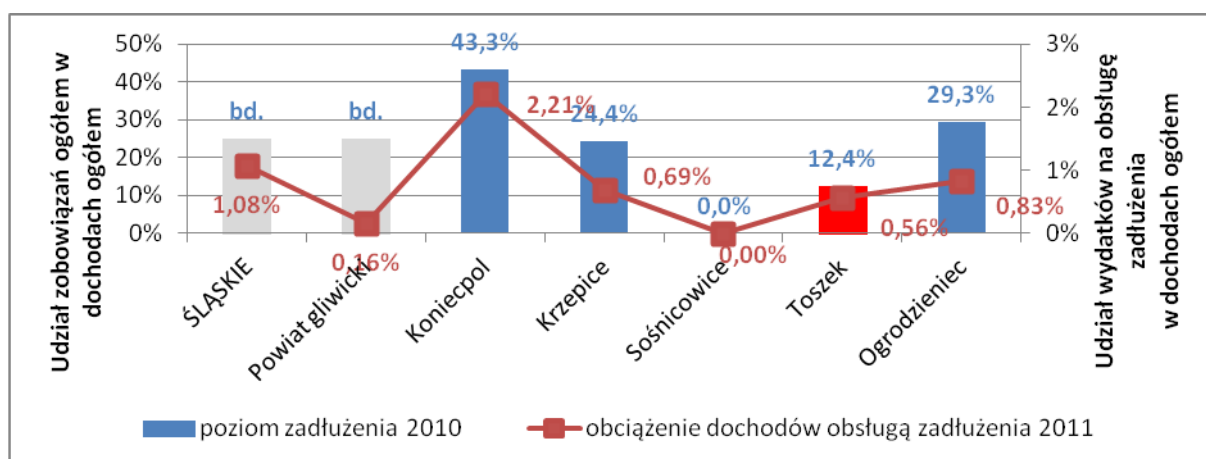

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W przypadku Gminy Toszek przytoczone wskaźniki inwestycyjne wskazują na duże (w porównaniu z innymi jednostkami) możliwości inwestycyjne, które do tej pory niestety nie były w pełni wykorzystywane, na co wskazuje względnie niski udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem.

Wykres 20

Wskaźniki zadłużenia budżetów gmin w latach 2010 i 2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Dla określenia długofalowej perspektywy rozwojowej ważne jest także skuteczne kontrolowanie poziomu zadłużenia. Podstawowym jego miernikiem jest udział zobowiązań ogółem w dochodach ogółem. Wskaźnik ten obrazuje poziom zadłużenia, uwzględniając wszystkie zobowiązania gminy. Nie stosuje się zatem do niego ustawowego limitu 60%, który dotyczy zadłużenia z wyłączeniem tego związanego z realizowanymi projektami unijnymi. W przypadku Gminy Toszek w 2010 r. wartość tego wskaźnika wyniosła 12,4%, co jest wartością niską w porównaniu z innymi jednostkami poddanymi analizie w ramach niniejszej diagnozy (brak zadłużenia wykazały jedynie Sośnicowice). Dodatkowo ważny jest udział wydatków na obsługę zadłużenia w dochodach ogółem. W przypadku Gminy Toszek w 2011 r. wyniósł on niewiele ponad 0,5%, co nie powinno stanowić zagrożenia dla finansów gminy.

Analiza SWOT

Analiza SWOT to jedna z najpopularniejszych metod diagnozy sytuacji, w jakiej znajduje się gmina. Służy ona porządkowaniu i segregacji informacji, stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów własnych i wpływu otoczenia, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Nazwa metody pochodzi od pierwszych liter angielskich słów, stanowiących jednocześnie pola przyporządkowania czynników mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego – silne strony (strengths), słabe strony (weaknesses), szanse (opportunities) i zagrożenia (threats).

S -> STRENGTHS, czyli silne strony

W -> WEAKNESSES, czyli słabe strony

O -> OPPORTUNITIES, czyli okazje

T -> THREATS, czyli zagrożenia

Silne i słabe strony traktowane są jako czynniki wewnętrzne, natomiast szanse i zagrożenia jako czynniki zewnętrzne – umiejscowione w bliższym i dalszym otoczeniu jednostki.

Tabela 4

Analiza SWOT - Gmina Toszek

CZYNNIKI WEWNĘTRZNE	
SILNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Dobra dostępność komunikacyjna: → 12 km do autostrady A4, 23 km do autostrady A1 → przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 94 relacji GOP-Pyskowice -Opole, → droga wojewódzka nr 907 (Wielowieś -Toszek-Niewiesz), nr 901 (Gliwice-Olesno), Drogorowa Trasa Średnicowa DW 902 → w pobliżu Międzynarodowy Port Lotniczy Katowice-Pyrzowice, → dwie linie kolejowe (pasażerska i towarowa).	1. Trudności komunikacyjne, wynikające z położenia gminy na granicy dwóch województw. 2. Transport publiczny – niewystarczająca ilość połączeń – trudność pogodzenia interesu prywatnego i publicznego. 3. Niska jakość dróg dojazdowych do węzłów komunikacyjnych. 4. Mała liczba wyspecjalizowanych gospodarstw rolnych. 5. Mała liczba podmiotów gospodarczych, zarejestrowanych w rejestrze REGON – w porównaniu do średniej powiatowej.

2. Bliskość dużych aglomeracji miejskich – górnośląska, opolska – rynki zbytu dla lokalnych firm, rynki pracy dla mieszkańców gminy, ośrodki kulturalno-edukacyjne. 3. Walory przyrodniczo-krajobrazowe, w szczególności teren Lasu Fazaniec. 4. Szlaki turystyczne, przebiegające przez teren gminy: Szlak Powstańców Śląskich, Szlak Okrężny Wokół Gliwic i Szlak Stulecia Turystyki, Via Regia. 5. Bogactwo dziedzictwa kulturowego: → zamek w Toszku wraz z zabudowaniami tzw. Dolnego Zamku, → Domek Bractwa Strzeleckiego, → staromiejski układ urbanistyczny, → kościół pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej, → kościółek pw. św. Barbary, → cmentarz żydowski, → czworak z 1827 r. w Kotliszowicach, → dzwonnica drewniana z XVII wieku w Paczynie, → zabytkowe przydrożne kapliczki, w tym w Ligocie Toszeckiej (kaplica z 1720 r.), → osobistości urodzone w Toszku (np. Ludwig Guttman) oraz przebywające w przeszłości na terenie miasta. 6. Zamek w Toszku – atrakcja turystyczna, element dziedzictwa kulturowego, instytucja (animacja) kultury lokalnej. 7. Stacja Doświadczalna Oceny Odmian w Pawłowicach. 8. Aktywne organizacje pozarządowe i grupy nieformalne działające w różnych dziedzinach życia społecznego i gospodarczego.	6. Brak przygotowanych terenów inwestycyjnych oraz zachęt i udogodnień dla inwestorów. 7. Niewystarczająca ilość placówek wczesnoedukacyjnych dla dzieci: tylko 1 przedszkole, brak żłobka. 8. Rozproszenie zabudowy, wpływające na ekonomiczne aspekty budowy i utrzymania infrastruktury technicznej. 9. Niski odsetek mieszkańców, posiadających dostęp do sieci kanalizacyjnej i gazowej. 10. Niekorzystne wskaźniki demograficzne. 11. Brak zasobów mieszkań komunalnych. 12. Duże bezrobocie wśród osób młodych oraz zjawisko bezrobocia ukrytego na obszarach wiejskich.
---	---

9. Rozwinięta współpraca terytorialna (samorządowa i zagraniczna) oraz międzysektorowa. 10. Szpital w Toszku i ośrodki zdrowia na terenie gminy. 11. Bliskość ośrodków szkolnictwa wyższego, przede wszystkim Politechniki Śląskiej w Gliwicach. 12. Doświadczenie i sukcesy gminy oraz jej jednostek organizacyjnych w zakresie pozyskiwania środków pozabudżetowych (głównie unijnych). 13. Dostępność działek publicznych i prywatnych pod budownictwo mieszkaniowe. 14. Samowystarczalność w zakresie dostarczania wody.	
--	--

CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE	
SZANSE	ZAGROŻENIA
1. Zewnętrzne środki finansowe (głównie unijne) w zakresie rozwoju infrastruktury i rewitalizacji dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego oraz kapitału ludzkiego. 2. Budowa obwodnicy Toszka. 3. Duże zainteresowanie agroturystyką, produktami lokalnymi, tradycją i folklorem, popyt na żywność naturalną ekologiczną – rozwój gospodarstw agroturystycznych na terenie gminy. 4. Moda na zdrowy styl życia i aktywne spędzanie wolnego czasu (zainteresowanie różnymi formami rekreacji i sportu) – rozwój obiektów i miejsc sportowo-rekreacyjnych, ścieżek rowerowych. 5. Rozwój współpracy międzygminnej. 6. Kultywowanie i promocja tradycji lokalnych oraz twórczości ludowej, w tym m.in. historia miasta i gminy, restauracja ginących zawodów i wyrobów rzemiosła, odtwarzanie starych przepisów kulinarnych i kreowanie potraw lokalnych jako markowych produktów turystycznych, organizacja wydarzeń, bazujących na obrzędach i zwyczajach wiejskich oraz na produkcji rolnej, wsparcie artystów i twórców lokalnych. 7. Rozwój Szlaku Via Regia. 8. Rozwój stref aktywności gospodarczej. 9. Powstawanie grup kooperacyjnych i producenckich oraz innych grupowych form działalności w rolnictwie.	1. Biurokratyzacja procesu pozyskiwania środków zewnętrznych. 2. Migracje młodych i wykształconych mieszkańców gminy do dużych ośrodków aglomeracyjnych oraz za granicę. 3. Rozkład jazdy pociągów i autobusów, niedostosowany do potrzeb mieszkańców gminy. 4. Zjawisko rozmijania się kwalifikacji mieszkańców gminy i potrzeb lokalnego rynku pracy – niewystarczająca ilość osób z wykształceniem zawodowym. 5. Wysoka intensywność ruchu drogowego – negatywny wpływ na jakość życia i infrastrukturę mieszkalną w mieście. 6. Ekonomiczne problemy oświaty – rosnące koszty w kontekście malejącej liczby uczniów. 7. Starzenie się (niż demograficzny).

10. Powroty (imigracja) osób z zagranicy (aktywność, przedsiębiorczość, zdobyte doświadczenie). 11. Rozwój ekonomii społecznej – organizacja spółdzielni socjalnej, dziennego domu pomocy społecznej, Klubu Integracji Społecznej. 12. Wysoka jakość życia w Toszku, umożliwiająca ewentualne zaistnienie w ramach krajowej sieci Cittaslow. 13. Rewitalizacja obiektów historycznych. 14. Pozyskanie środków na rekultywację obszarów przestrzeni publicznej. 15. Estetyka i funkcjonalność zagospodarowania przestrzeni publicznej dla rekreacji i wypoczynku, dostosowanie parków dla potrzeb mieszkańców gminy – przy wsparciu środków zewnętrznych. 16. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.	
---	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie prac z Konwentem Strategicznym

Wizja Gminy

Wizja rozwoju Gminy Toszek stanowi pewną projekcję, opis pożądanego stanu rzeczywistości lokalnej w perspektywie 2020 roku. Określa stan docelowy, do którego dążyć będzie cała wspólnota gminna, tj. władze samorządowe oraz ich partnerzy (lokalni oraz ponadlokalni), wykorzystując przy tym możliwości płynące z własnych atutów i szans pojawiających się w otoczeniu. Wizja ukierunkowana jest prognostycznie, określa cel, do jakiego zmierza gmina. Wskazuje ona pewien zasadniczy kierunek działania.

Obraz, określony zapisami poniższej wizji, przewiduje stworzenie warunków do trwałego i zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego Gminy Toszek.

Gmina Toszek – miejscem przyjaznym i atrakcyjnym turystycznie oraz rezydencjonalnie, z bogatą tradycją, dziedzictwem kulturowo-historycznym i przyrodniczym, racjonalnie wykorzystująca potencjał walorów krajobrazowych i lokalizacyjnych w stwarzaniu dogodnych warunków do życia, rozwoju oraz inwestowania

Plan operacyjny

Obszary strategiczne, wyszczególnione w ramach strategii, wynikają z przyjętej wizji rozwoju Gminy Toszek do 2020 roku. Ze względu na stwarzanie w perspektywie długookresowej największych możliwości wzrostu, uznane one zostały za priorytetowe. Wyodrębniono zatem cztery obszary, które są względem siebie równoważne i uzupełniające się:

I EDUKACJA I GOSPODARKA

II TURYSTYKA I DZIEDZICTWO KULTUROWE

III USŁUGI PUBLICZNE

IV ZINTEGROWANE ZARZĄDZANIE ROZWOJEM

Dla każdego ze strategicznych obszarów rozwoju sformułowany został cel strategiczny (w perspektywie 2020 roku), który obejmuje kilka celów operacyjnych. Dla ich urzeczywistnienia wyodrębniono natomiast kierunki interwencji – przykładowe zadania i projekty do realizacji. Należy je traktować jako pewną propozycję, otwartą listę przedsięwzięć w danym zakresie, określającą ogólne ramy koncentracji aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej całej wspólnoty Gminy Toszek w perspektywie długofalowej. Strategia nie nazywa konkretnych zadań realizacyjnych, ponieważ rzeczywistość społeczna jest wysoce dynamiczna. Tym samym, ich definicja w perspektywie 2020 roku jest bezzasadna. Zarządzanie strategiczne to permanentny proces przygotowywania i prowadzenia działań zmierzających do realizacji pożądanego celu – przy uwzględnieniu istniejących warunków, określonego miejsca i czasu.

Ponadto, dla zapewnienia kontroli nad stopniem realizacji poszczególnych celów niniejszej Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013-2020 stworzono listę rekomendowanych mierników – z podaniem źródła ich uzyskania. Mierniki te są użyteczne przede wszystkim w czasie dokonywania monitoringu realizacji oraz aktualizacji dokumentu. Lista mierników stanowi jedynie propozycję, która podczas prowadzenia procesów monitorowania i przeglądu strategicznego może być modyfikowana i uzupełniana.

Rysunek 2

Schemat prezentujący plan strategiczny Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013-2020

EDUKACJA I GOSPODARKA	TURYSTYKA I DZIEDZICTWO KULTUROWE	USŁUGI PUBLICZNE	ZINTEGROWANE ZARZĄDZANIE ROZWOJEM
Cel strategiczny: <i>Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka powiązana z efektywnym systemem edukacji mieszkańców</i>	Cel strategiczny: <i>Atrakcyjna turystycznie Gmina Toszek, promująca unikatowe walory przyrodnicze i kulturowe</i>	Cel strategiczny: <i>Dostępność i wysoka jakość usług publicznych o wysokim standardzie</i>	Cel strategiczny: <i>Sprawne zarządzanie gminą, angażujące mieszkańców</i>
1.1. Wysoki poziom wykształcenia i umiejętności mieszkańców. 1.2. Rozwój infrastruktury gospodarczej. 1.3. Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki lokalnej.	2.1. Budowa spójnej oferty turystycznej i kulturowej gminy. 2.2. Zrównoważony rozwój infrastruktury turystycznej i kulturowej. 2.3. Ochrona i lepsze wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.	3.1. Wysoki poziom bezpieczeństwa zdrowotnego, społecznego i publicznego. 3.2. Wysoka jakość i ochrona środowiska naturalnego. 3.3. Atrakcyjne warunki mieszkaniowe gminy. 3.4. Poprawa dostępności komunikacyjnej gminy.	4.1. Nowoczesne zarządzanie publiczne. 4.2. Rozwój współpracy i kapitału społecznego. 4.3. Skuteczna promocja gminy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie prac z Konwentem Strategicznym

OBSZAR 1. EDUKACJA I GOSPODARKA

Cel Strategiczny:

**Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka
powiązana z efektywnym systemem
edukacji mieszkańców**

1.1. Wysoki poziom wykształcenia i umiejętności mieszkańców.

1.2. Rozwój infrastruktury gospodarczej.

**1.3. Wzrost innowacyjności i konkurencyjności
gospodarki lokalnej.**

Mierniki osiągnięć:

Cele operacyjne	Mierniki	Źródła danych
1.1. Wysoki poziom wykształcenia i umiejętności mieszkańców	⇒ Liczba przedsiębiorstw (prowadzących działalność) o liczbie pracujących do 9 osób na 1000 mieszkańców	⇒ GUS
	⇒ Współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku produkcyjnym	⇒ GUS
	⇒ Wyniki egzaminu po szkole podstawowej, gimnazjum i maturalnego	⇒ OKE
	⇒ Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w tej grupie wiekowej	⇒ GUS
1.2. Rozwój infrastruktury gospodarczej	⇒ Powierzchnia gruntów użytkowanych w strefach aktywności gospodarczej na terenie miasta i gminy	⇒ dane jst
	⇒ Liczba pracujących w przedsiębiorstwach ulokowanych w strefach aktywności gospodarczej	⇒ dane jst
1.3. Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki lokalnej	⇒ Liczba wysoko specjalizowanych gospodarstw rolnych	⇒ dane jst
	⇒ Liczba gospodarstw ekologicznych – pozycja w rankingu gmin śląskich	⇒ MRiRW
	⇒ Liczba gospodarstw agroturystycznych	⇒ dane jst
	⇒ Stopa bezrobocia wg BAEL	⇒ GUS
	⇒ PKB na mieszkańca	⇒ GUS

Cel operacyjny 1.1.

Wysoki poziom wykształcenia i umiejętności mieszkańców

Kapitał intelektualny stanowi w obecnej rzeczywistości gospodarczej najcenniejszą wartość wspólnoty lokalnej. Przemiany na rynku pracy, a jednocześnie nasilające się zmiany demograficzne powodują, że aktywność zawodowa wymaga adaptacyjności związanej z otwartością na stałe nabywanie nowej wiedzy i doskonalenie umiejętności. Strategia postępowania w tym zakresie powinna wspierać działania zmierzające do zwiększenia odsetka dorosłych uczestniczących w różnorodnych formach kształcenia ustawicznego oraz ukierunkowywać młodzież do dokonywania właściwych wyborów zawodowych. Prowadzenie tego typu zajęć już z młodzieżą gimnazjalną ma silne uzasadnienie w wyborze właściwych etapów dalszego kształcenia, a w konsekwencji obieranego zawodu. Poziom obecny, zarówno w województwie śląskim, jak i w całym kraju, przedstawia się niekorzystnie w porównaniu z większością krajów Unii Europejskiej. Kształtowanie kultury uczenia się przez całe życie musi polegać na promowaniu zdolności do zdobywania wiedzy oraz poprawie dostępności i atrakcyjności oferty edukacyjnej. Na tym tle konieczne jest przede wszystkim poszerzenie systemu kształcenia młodzieży i dorosłych o pozaformalne ścieżki edukacji oraz ukierunkowanie prowadzonej edukacji na dostarczanie praktycznych umiejętności. Rozwój nowych form kształcenia będzie niewątpliwie nabierał w najbliższych latach znaczenia, również dzięki nowym możliwościom związanym z cyfryzacją i rozwojem zaawansowanych technologii teleinformatycznych.

Rozwój potencjału kreatywności osiągany jest także poprzez tworzenie warunków umożliwiających identyfikowanie i kształtowanie talentów od najmłodszych pokoleń. Z tego względu szczególnego znaczenia nabiera właściwa realizacja przez system kształcenia jego podstawowych funkcji tj. zapewnienie dostępności do wczesnej edukacji niezbędnej dla właściwego rozwoju umiejętności i kompetencji oraz zwiększenie jakości edukacji warunkującej kształtowanie talentów. Jest to szczególnie ważne dla jednostek samorządu terytorialnego, które chcą w przyszłości budować własny rozwój w oparciu o atrakcyjność inwestycyjną.

Tabela 5

Kierunki interwencji w ramach celu operacyjnego 1.1. Wysoki poziom wykształcenia i umiejętności mieszkańców

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Dostosowywanie programów kształcenia do wymagań nowoczesnej gospodarki (współpraca z instytucjami szeregu powiatowego oraz przedsiębiorcami).	Gmina Toszek	Powiat gliwicki, Powiatowy Urząd Pracy, Zespół Obsługi Placówek Oświatowych (ZOPO), szkoły ponadgimnazjalne, lokalni przedsiębiorcy, instytucje otoczenia biznesu z regionu śląskiego	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój kapitału społecznego)
Wspieranie doradztwa zawodowego na poziomie ponadgimnazjalnym oraz ukierunkowywania kolejnych szczebli edukacji pod kątem wyboru zawodu na szczeblu gimnazjalnym.	Gmina Toszek, Powiat gliwicki	Powiatowy Urząd Pracy, ZOPO, szkoły, lokalni przedsiębiorcy, instytucje otoczenia biznesu z regionu śląskiego	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój kapitału społecznego)
Kształtowanie postaw kreatywnych i przedsiębiorczych.	Szkoły	Gmina Toszek, Powiatowy Urząd Pracy, ZOPO, organizacje pozarządowe, instytucje otoczenia biznesu z regionu śląskiego	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój kapitału społecznego)
Wspieranie rozwoju szkolnej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.	Gmina Toszek	Szkoły, ZOPO, lokalni przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój regionalny, krajowe na rozwój infrastruktury sportowej)

Kreowanie i wdrażanie nowoczesnych narzędzi nauczania w zakresie przedsiębiorczości.	Szkoły	Gmina Toszek, Powiatowy Urząd Pracy, organizacje pozarządowe, instytucje otoczenia biznesu z regionu śląskiego, Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Kuratorium Oświaty	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój kapitału społecznego)
Promowanie samozatrudnienia.	Gmina Toszek	Powiatowy Urząd Pracy, instytucje otoczenia biznesu z regionu śląskiego, organizacje pozarządowe, LGD Spichlerz Górnego Śląska	Środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój kapitału społecznego oraz gospodarki, środki na rozwój obszarów wiejskich)
Poprawa jakości infrastruktury edukacyjnej, w tym wczesno-edukacyjnej.	Gmina Toszek	Organizacje pozarządowe, placówki edukacyjne, ZOPO	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój regionalny, społeczny)
Rozwijanie oferty zajęć pozalekcyjnych.	Szkoły	Gmina Toszek, organizacje pozarządowe.	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój kapitału ludzkiego)
Promowanie i upowszechnianie kształcenia ustawicznego.	Gmina Toszek	Powiat gliwicki, Powiatowy Urząd Pracy, regionalne centra kształcenia ustawicznego	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój kapitału społecznego)

Cel operacyjny 1.2.

Rozwój infrastruktury gospodarczej

W długiej perspektywie zwiększenie tempa rozwoju nie będzie możliwe bez tworzenia infrastruktury gospodarczej, stanowiącej o konkurencyjności Toszka i jego atrakcyjności inwestycyjnej. Już teraz miasto i gminę należy uznać za atrakcyjne inwestycyjnie. Decydują o tym dobre położenie względem autostrady A4 i konurbacji górnośląskiej (która jest dużym rynkiem zbytu towarów i usług, rynkiem pracy, rynkiem edukacyjnym, itp.). Jednak jakościowa poprawa gospodarki lokalnej wymaga konsekwentnego rozwoju szeroko rozumianej infrastruktury, obejmującej zarówno tradycyjne strefy aktywności gospodarczej, jak i parki technologiczne oraz przemysłowe, czy też inkubatory technologiczne. Inwestycje te realizowane są przez kapitał prywatny, jednak ich lokalizacja wymaga dobrze przygotowanych i skomunikowanych terenów inwestycyjnych, co w warunkach Toszka jest przedsięwzięciem trudnym (ze względu na brak dużych, areałów gruntów publicznych). W nowej perspektywie finansowej UE (2014-2020) działania z zakresu scalania gruntów, ich wykupu, montażu z kapitałem prywatnym, a wreszcie organizacji dobrze przygotowanych stref aktywności gospodarczej będą jednak jednym z najważniejszych priorytetów rozwojowych, na który przeznaczone zostaną znaczne środki finansowe (w ramach programów rozwoju regionalnego, rozwoju gospodarczego oraz rozwoju aglomeracji miejskich – m.in. śląskiej).

Dodatkowym atutem Toszka jest lokalizacja w pobliżu Gliwic, będących regionalnym ośrodkiem gospodarczym o dużym potencjale rozwojowym. Dogodne położenie w połączeniu z niższymi kosztami pracy w porównaniu do dużych miast i relatywnie tańszymi gruntami będzie stwarzało okazję do budowy interesującej oferty inwestycyjnej.

Ważne znaczenie będą odgrywać planowane inwestycje komunikacyjne – zarówno drogowe (autostrada A1), kolejowe (modernizacja linii kolejowej Gliwice-Katowice-Kraków), jak i transportu lotniczego, które w długiej perspektywie mają zdecydowanie polepszyć dostępność komunikacyjną całego regionu śląskiego.

Tabela 6

Kierunki interwencji w ramach celu operacyjnego 1.2. Rozwój infrastruktury gospodarczej

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Tworzenie i wspieranie rozwoju stref aktywności gospodarczej.	Gmina Toszek	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Powiat gliwicki, sąsiednie gminy, kapitał prywatny, instytucje otoczenia biznesu z regionu śląskiego	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój regionalny, gospodarczy, aglomeracji miejskich)
Wsparcie szkoleniowe, doradcze, informacyjne i finansowe dla rozpoczynających działalność i istniejących MŚP.	instytucje otoczenia biznesu z regionu śląskiego	Gmina Toszek, organizacje pozarządowe	Środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój regionalny, gospodarczy, społeczny)
Współpraca z regionalnymi instytucjami otoczenia biznesu w zakresie poszerzania oferty wsparcia dla MŚP.	Gmina Toszek	instytucje otoczenia biznesu z regionu śląskiego, organizacje pozarządowe	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój regionalny, gospodarczy, społeczny)
Poprawa dostępności komunikacyjnej do potencjalnych terenów inwestycyjnych.	Gmina Toszek	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Powiat gliwicki, sąsiednie gminy, kapitał prywatny, instytucje otoczenia biznesu z regionu śląskiego	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój regionalny, gospodarczy, aglomeracji miejskich)
Upowszechnianie partnerstwa publiczno-prywatnego w zakresie rozwoju infrastruktury stref gospodarczych.	Gmina Toszek	Kapitał prywatny, Powiat gliwicki, sąsiednie gminy, kapitał prywatny, instytucje otoczenia biznesu z regionu śląskiego	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój regionalny, gospodarczy, infrastrukturalny)

Wspieranie inicjatyw klastrowych.	Gmina Toszek	Kapitał prywatny, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, uczelnie wyższe, Powiat gliwicki, sąsiednie gminy, kapitał prywatny, instytucje otoczenia biznesu z regionu śląskiego	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój regionalny, gospodarczy, aglomeracji miejskich)
-----------------------------------	--------------	--	--

Cel operacyjny 1.3.

Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki lokalnej

W obecnej strukturze gospodarczej Gminy Toszek dominują małe i średnie przedsiębiorstwa, przy czym wskaźnik przedsiębiorczości nie jest wysoki, bowiem wynosi 583 przedsiębiorstwa na 10 tys. mieszkańców – dla porównania wskaźnik ten w powiecie gliwickim wynosi 735 firm, a w województwie śląskim 958. Na terenie gminy brakuje również dużych przedsiębiorstw.

Atrakcyjność inwestycyjna Toszka stwarza możliwości rozwoju nowoczesnych branż gospodarczych, jednak niezbędne jest zainteresowanie ze strony inwestorów oraz przygotowana infrastruktura gospodarcza – zagadnienia te znajdują się w celu operacyjnym 1.2. Rozwój infrastruktury gospodarczej.

Wzrost innowacyjności i konkurencyjności lokalnej gospodarki w obecnej sytuacji powinien realizować się w takich branżach gospodarczych, jakie obecnie dominują w gminie. Jedną z tych branż jest rolnictwo i przetwórstwo rolne. Wspieranie wielofunkcyjności i specjalizacji w rolnictwie oraz kreowanie markowych produktów rolnych z Toszka może być szansą na zwiększenie konkurencyjności gospodarstw rolnych. Istotnymi kierunkami interwencji powinny być również działania zmierzające do różnicowania działalności gospodarstw w kierunku branży okołorolniczych – np. uzyskiwanie energii (m.in. biomasa), agroturystyka, certyfikowane produkty ekologiczne, itp.

Wymiarem konkurencyjności i innowacyjności lokalnej gospodarki byłoby również przywracanie starych, tradycyjnych dla Toszka gałęzi produkcyjnych – np. browarnictwa. Działania takie znajdują uznanie w oczach konsumentów poszukujących produktów oryginalnych, niemasowych i są chętnie wspierane przez środki zewnętrzne na rozwój gospodarczy.

Kierunki interwencji zaplanowane w niniejszym celu operacyjnym w większości są domeną kapitału prywatnego. W związku z tym ich realizacja w dużej mierze zależy od globalnej sytuacji ekonomicznej. Rolą gminy jest jednak tworzenie odpowiednich warunków dla ich realizacji, wspieranie tych przedsięwzięć oraz popularyzacja własnych zasobów w tym zakresie wśród potencjalnych inwestorów.

Tabela 7

Kierunki interwencji w ramach celu operacyjnego 1.3. Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki lokalnej

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Wsparcie rozwijania specjalizacji, wielofunkcyjności i konkurencyjności gospodarstw rolnych.	Gmina Toszek	Producenci rolni z terenu gminy, Powiat gliwicki, instytucje otoczenia biznesu z regionu śląskiego, LGD Spichlerz Górnego Śląska, organizacje branżowe (rolnicze) oraz pozarządowe, ARiMR	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów wiejskich, rozwój gospodarczy)
Kreowanie i promocja produktów rolnych markowych i ekologicznych.	Gmina Toszek	Producenci rolni z terenu gminy, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Powiat gliwicki, instytucje otoczenia biznesu z regionu śląskiego, LGD Spichlerz Górnego Śląska, organizacje branżowe (rolnicze, turystyczne) oraz pozarządowe	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów wiejskich, rozwój regionalny)
Wprowadzenie instytucjonalnych form doradztwa i szkoleń zawodowych dla mieszkańców obszarów wiejskich.	Gmina Toszek	LGD Spichlerz Górnego Śląska, Powiat gliwicki, instytucje otoczenia biznesu z regionu śląskiego, organizacje branżowe (rolnicze) oraz pozarządowe, gospodarstwa rolne	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów wiejskich)

Promowanie pozarolniczych form działalności gospodarczej (agroturystyka, produkcja odnawialnych źródeł energii, itd.).	Gmina Toszek	LGD Spichlerz Górnego Śląska, Powiat gliwicki, instytucje otoczenia biznesu z regionu śląskiego, organizacje branżowe (rolnicze, ekologiczne) oraz pozarządowe, gospodarstwa rolne	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów wiejskich, rozwój odnawialnych źródeł energii)
Przywracanie tradycyjnych gałęzi gospodarki (np. browarnictwo).	Gmina Toszek	Kapitał prywatny, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, LGD Spichlerz Górnego Śląska, Powiat gliwicki, instytucje otoczenia biznesu z regionu śląskiego, organizacje branżowe (rolnicze, gospodarcze) oraz pozarządowe	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów wiejskich, rozwój gospodarczy i turystyczny)
Poprawa organizacji producentów rolnych, m.in. poprzez spółdzielczość oraz działalność grup producenckich i marketingowych.	Producenci rolni z terenu gminy	Gmina Toszek, LGD Spichlerz Górnego Śląska, instytucje otoczenia biznesu z regionu śląskiego, organizacje branżowe (rolnicze), pozarządowe, ARiMR	Środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów wiejskich)
Wsparcie wytwarzania wysokiej jakości produktów rolno-spożywczych (np. produktów wytwarzanych metodami ekologicznymi czy tradycyjnymi – z lokalnych surowców i zasobów).	Gmina Toszek	Producenci rolni z terenu gminy, Powiat gliwicki, instytucje otoczenia biznesu z regionu śląskiego, LGD Spichlerz Górnego Śląska, organizacje branżowe (rolnicze) oraz pozarządowe, ARiMR	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów wiejskich)

Utrzymanie i poprawa jakości bazy produkcyjnej rolnictwa.	Gmina Toszek	Producenci rolni z terenu gminy, instytucje otoczenia biznesu z regionu śląskiego, LGD Spichlerz Górnego Śląska, organizacje branżowe (rolnicze) oraz pozarządowe, ARiMR	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów wiejskich, rozwój gospodarczy)
Podnoszenie wiedzy oraz rozwój świadomości producentów oraz konsumentów w zakresie produkcji rolno-spożywczej i zasad żywienia.	Gmina Toszek	Mieszkańcy, organizacje branżowe (rolnicze) oraz pozarządowe, producenci rolni z terenu gminy, instytucje otoczenia biznesu z regionu śląskiego, LGD Spichlerz Górnego Śląska	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów wiejskich)
Implementacja i upowszechnianie innowacyjnych rozwiązań w sektorze rolno -spożywczym.	Instytucje otoczenia biznesu z regionu śląskiego	Gmina Toszek, producenci rolni z terenu gminy, organizacje branżowe (rolnicze) oraz pozarządowe, LGD Spichlerz Górnego Śląska, ARiMR	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów wiejskich, innowacje)
Wsparcie przekształceń strukturalnych w rolnictwie.	Gmina Toszek	Gospodarstwa rolne, branżowe (rolnicze, ekologiczne) oraz pozarządowe, LGD Spichlerz Górnego Śląska, ARiMR	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów wiejskich)

OBSZAR 2. TURYSTYKA I DZIEDZICTWO KULTUROWE

Cel Strategiczny:

**Atrakcyjna turystycznie Gmina Toszek,
promująca unikatowe walory przyrodnicze i kulturowe**

2.1. Budowa spójnej oferty turystycznej i kulturowej gminy.

**2.2. Zrównoważony rozwój infrastruktury
turystycznej i kulturowej.**

**2.3. Ochrona i lepsze wykorzystanie potencjału dziedzictwa
kulturowego i przyrodniczego.**

Mierniki osiągnięć:

Cele operacyjne	Mierniki	Źródła danych
2.1. Budowa spójnej oferty turystycznej i kulturowej gminy	⇒ Liczba imprez organizowanych przez gminę: domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice	⇒ GUS
	⇒ Liczba imprez turystycznych i sportowo-rekreacyjnych, organizowanych przez gminę: domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice	⇒ GUS
	⇒ Liczba uczestników imprez, organizowanych przez gminę: domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice	⇒ GUS
	⇒ Liczba wydarzeń kulturalnych i imprez poświęconych produktom lokalnym (w skali roku)	⇒ badania własne
2.2. Zrównoważony rozwój infrastruktury turystycznej i kulturowej	⇒ Długość nowopowstałych szlaków turystycznych	⇒ badania własne
	⇒ Wysokość środków publicznych przeznaczonych na rozwój infrastruktury kultury	⇒ badanie własne
	⇒ Liczba korzystających z noclegów w turystycznych obiektach zakwaterowania zbiorowego	⇒ GUS
	⇒ Podmioty z branż: Zakwaterowanie i usługi gastronomiczne na tysiąc mieszkańców	⇒ GUS
2.3. Ochrona i lepsze wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego	⇒ Liczba zorganizowanych akcji mających na celu podnoszenie społecznej świadomości i wrażliwości w zakresie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego	⇒ badania własne
	⇒ Wysokość środków publicznych przeznaczonych na projekty rewitalizacyjne	⇒ badania własne
	⇒ Wysokość środków publicznych przeznaczonych na wsparcie zespołów regionalnych i twórców ludowych	⇒ badania własne

Cel operacyjny 2.1.

Budowa spójnej oferty turystycznej i kulturowej gminy

Turystyka stanowić może jeden z zasadniczych motorów rozwoju Gminy Toszek. W okresie narastającej niepewności otoczenia, wzmożonej konkurencji oraz ciągłych zmian, spójna oferta turystyczna i kulturowa to szansa na osiągnięcie istotnej przewagi konkurencyjnej nad innymi jednostkami w regionie. Potrzeba jednak kreatywności i sprawnego zarządzania, aby przygotować takie propozycje i rozwiązania, które przesądzą o jej niepowtarzalnym (wyróżniającym spośród wielu innych) charakterze.

Istotnym atutem gminy jest zamek w Toszku, którego historia sięga czasów średniowiecznych. Pożary oraz wojny sprawiły, że popadł on w ruinę, jednak (dzięki swej niewątpliwiej wartości dla społeczności lokalnej), został w latach 1957–1963 częściowo odbudowany, stając się odtąd siedzibą toszeckich placówek kultury. Obecnie w jego murach mieści się Centrum Kultury „Zamek w Toszku”. Organizowanie oferty turystycznej w oparciu o infrastrukturę zamku, a także wydarzeń kulturalnych i artystycznych, m.in. w historycznym centrum miasta, decydować może o sukcesie rozwojowym gminy. Wyzwaniem jest lepsze wykorzystanie znanych postaci związanych historycznie z Toszkiem (osobistości urodzone w Toszku, jak np. Ludwig Guttman oraz przebywające w przeszłości na terenie miasta) do kreowania wydarzeń kulturalnych i turystycznych.

Istotnym atutem gminy są też jej tereny wiejskie, rozumiane jako spójny obszar o określonych zasobach kulturowych, społecznych, przyrodniczych i ekonomicznych. Potencjał ten posiada wiele ukrytych możliwości dywersyfikacji oferty turystycznej gminy. Planuję się więc wspieranie inicjatyw dążących do kreowania nowych produktów turystycznych i kulturowych w oparciu o tradycje wiejskie gminy, bazujących m.in. na: odtwarzaniu lokalnych zwyczajów i obrzędów, kuchni lokalnej czy rzemiosła tradycyjnego – również w zakresie odtwarzania rzemiosł zaginionych.

W ramach budowania spójnej oferty uwzględnić należy także organizowanie wydarzeń sportowych, w tym o charakterze medialnym (oryginalne dyscypliny sportowe, np. łucznictwo, modelarstwo lotnicze, wydarzenia masowe, itp.).

Tabela 8

Kierunki interwencji w ramach celu operacyjnego 2.1. Budowa spójnej oferty turystycznej i kulturowej gminy

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Kreowanie atrakcyjnych turystycznie produktów lokalnych.	Centrum Kultury „Zamek w Toszku”	Gmina Toszek, organizacje pozarządowe, LGD Spichlerz Górnego Śląska, przedsiębiorcy	Budżet gminy, budżet instytucji koordynującej, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów wiejskich, rozwój turystyki)
Organizowanie oferty turystycznej w oparciu o infrastrukturę Zamku w Toszku.	Centrum Kultury „Zamek w Toszku”	Gmina Toszek, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, LGD Spichlerz Górnego Śląska	Budżet gminy, budżet instytucji koordynującej, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki)
Organizowanie wydarzeń kulturalnych i artystycznych w historycznym centrum miasta oraz na terenie gminy.	Gmina Toszek, Centrum Kultury „Zamek w Toszku”	organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	Budżet gminy, budżet instytucji koordynującej, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki)
Wsparcie dla rozwoju i upowszechnienia „zawodów ginących”.	Centrum Kultury „Zamek w Toszku”	Gmina Toszek, organizacje pozarządowe	Budżet gminy, budżet instytucji koordynującej, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów wiejskich lub ministerialne na dziedzictwo kulturowe)

Organizowanie wydarzeń sportowych o charakterze medialnym (oryginalne dyscypliny sportowe, wydarzenia masowe).	Gmina Toszek	Gmina Toszek, organizacje pozarządowe, LGD Spichlerz Górnego Śląska, przedsiębiorcy	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój sportu i rekreacji, w tym na działania związane z promocją sportu), środki prywatne
Wykorzystanie znanych postaci związanych historycznie z Toszkiem do kreowania wydarzeń kulturalnych i turystycznych.	Centrum Kultury „Zamek w Toszku”	Gmina Toszek, organizacje pozarządowe, LGD Spichlerz Górnego Śląska, przedsiębiorcy	Budżet gminy, budżet instytucji koordynującej, środki zewnętrzne (np. ministerialne na dziedzictwo kulturowe)
Stworzenie oraz promocja kompletnej, sieciowej bazy danych o usługodawcach turystycznych, działających na terenie gminy.	Gmina Toszek	Usługodawcy turystyczni	Budżet gminy, środki prywatne, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki)
Poszerzanie oferty kulturalnej, w tym upowszechnianie nowych atrakcji turystycznych i stworzenie ciekawych propozycji spędzania czasu wolnego w instytucji kultury.	Centrum Kultury „Zamek w Toszku”	Gmina Toszek, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	Budżet gminy, budżet instytucji koordynującej, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów wiejskich, rozwój turystyki)

Cel operacyjny 2.2.

Zrównoważony rozwój infrastruktury turystycznej i kulturowej

Niniejszy cel polega na tworzeniu optymalnych warunków dla rozwoju turystyki oraz prowadzenia działalności kulturalnej, a także na poprawie funkcjonowania podmiotów, działających w tych zakresach, poprzez budowę, modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji i organizacji kultury, infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, a także poprzez wsparcie rozwoju bazy noclegowej, turystycznej i okołoturystycznej.

Infrastruktura pozostaje tym elementem w układzie gminy, który spaja wszystkie inne jego składniki w całość, jej istnienie jest niezbędne do prawidłowego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa. Realizacja niniejszego celu ma zatem stanowić twarde, uzupełniające wsparcie dla możliwych do osiągnięcia efektów innych celów głównych strategii.

Kierunki interwencji zawarte w niniejszym celu operacyjnym mają za zadanie nie tylko zwiększać atrakcyjność turystyczną miasta i gminy, ale pośrednio wpływają one na wizerunek gminy oraz atrakcyjność osadniczą, co jest niezwykle ważne dla Toszka. Wraz z infrastrukturą społeczną zawartą w Obszarze 3 – Usługi publiczne, stanowią o znaczeniu jednostki jako lokalnego centrum usług. W przyszłości tylko te lokalne centra usług, które zapewnią obsługę mieszkańców na wysokim poziomie oraz przyjazne warunki życia, oprą się zjawiskom emigracji osób młodych na obszary aglomeracji miejskich.

Tabela 9

Kierunki interwencji w ramach celu operacyjnego 2.2. Zrównoważony rozwój infrastruktury turystycznej i kulturowej

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Tworzenie, organizacja i promocja szlaków turystycznych.	Gmina Toszek	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Centrum Kultury „Zamek w Toszku”, instytucje kultury, organizacje pozarządowe, LGD Spichlerz Górnego Śląska, przedsiębiorcy, Lasy Państwowe	Budżet województwa, budżet gminy, środki zewnętrzne (np. ministerialne na dziedzictwo kulturowe lub europejskie na rozwój turystyki)
Realizacja działań zmierzających do lepszego oznakowania szlaków i obiektów turystycznych i kulturowych – wizualizacja turystyczna.	Gmina Toszek	Centrum Kultury „Zamek w Toszku”, instytucje kultury, organizacje pozarządowe, LGD Spichlerz Górnego Śląska, przedsiębiorcy	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki)
Współpraca z innymi gminami w zakresie łączenia szlaków i tras w sieci.	Gmina Toszek	Urząd Marszałkowski, gminy – partnerzy	Budżet województwa, budżety gmin, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki)
Rozwój infrastruktury kulturowej, w tym m.in. budowa, rozbudowa, modernizacja i doposażenie obiektów kulturalnych, pozostających w gestii gminy.	Gmina Toszek	Organizacje pozarządowe, LGD Spichlerz Górnego Śląska, przedsiębiorcy, Centrum Kultury „Zamek w Toszku”	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. ministerialne na rozwój infrastruktury kultury)

Rozwój infrastruktury turystycznej z miejscami noclegowymi i gastronomicznymi.	Przedsiębiorcy, usługodawcy	Gmina Toszek	Środki prywatne
Tworzenie centrów sportowo-rekreacyjnych z bazą hotelarską.	Gmina Toszek	Kluby sportowe, przedsiębiorcy, usługodawcy, organizacje pozarządowe	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój sportu i rekreacji), środki prywatne

Cel operacyjny 2.3.

**Ochrona i lepsze wykorzystanie potencjału
dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego gminy**

Dziedzictwo kulturowe – „są to niezastąpione źródła informacji o życiu i działaniach człowieka oraz historycznym rozwoju rzemiosł artystycznych, technik i sztuki (...) zabytki, miejsca o znaczeniu historycznym oraz środowiska kulturowe (...) [będące] źródłem emocjonalnych i estetycznych przeżyć (...) [pozwalające] czerpać korzyści z ochrony i aktywnego korzystania z tego kulturowego dziedzictwa”¹. Dziedzictwo przyrodnicze tworzą wyjątkowe formacje przyrody (ożywionej lub nieożywionej), zagrożone wyginięciem gatunki zwierząt i roślin, a także obszary posiadające dużą wartość z punktu widzenia ochrony, estetyki czy nauki.

Popyt na dziedzictwo stale i systematycznie rośnie, szczególnie w perspektywie wzrostu znaczenia gospodarczego turystyki. W tym kontekście, zapotrzebowanie na dziedzictwo winno korespondować z właściwymi metodami i technikami zarządzania tym zasobem, kładącymi nacisk na racjonalność gospodarowania, rozwój zrównoważony w oparciu o naturalne atuty gminy, kompletność, czytelność i atrakcyjność oferty oraz kreowanie odpowiedniej wartości użytkowej, czyli dostosowanie dziedzictwa do użytkownika czy turysty. Dziedzictwo to szansa na ożywienie, także w znaczeniu ekonomicznym – dla przykładu: „szacuje się, że turystyka kulturowa stanowi prawie 70% ruchu turystycznego na świecie”². Mądre zarządzanie zmieniającą się funkcją dziedzictwa, a także zmieniającym się jego potencjałem, uwzględniające podejście zintegrowane do zagadnienia krajobrazu kulturowego i przyrodniczego (jako niezwykle złożonego układu wielu naczyń połączonych) jest dziś równoznaczne z efektywnym systemem ochrony – „tylko bowiem umiejętne i harmonijne włączenie dziedzictwa do wielkiej zmiany cywilizacyjnej, jakiej jesteśmy dziś świadkami, daje gwarancję jego skutecznej ochrony”³.

¹ http://www.amb-norwegia.pl/About_Norway/culture/Dziedzictwo-kulturalne/heritage/general/ [data dostępu: 26.11.2012].

² Narodowa Strategia Rozwoju Kultury, s. 13.

³ J. Purchla (red.), *Raport na temat funkcjonowania systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce po roku 1989*, Kraków 2008, s. 56.

Wyzwaniem dla władz Gminy Toszek jest zatem ochrona i lepsze wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego gminy – przy sprawnej i efektywnej współpracy z sektorem biznesu oraz organizacjami pozarządowymi, przedsięwzięcia rewitalizacyjne oraz podnoszące poziom estetyczny przestrzeni publicznej, pielęgnowanie tradycji i kultury lokalnej, a także działania mające na celu podnoszenie świadomości i wrażliwości mieszkańców gminy w zakresie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.

Rewitalizacja obszarów cennych kulturowo (których na terenie miasta i gminy Toszek nie brakuje – Rynek, zamek, obszary parkowe, itp.) będzie bardzo ważnym priorytetem w przyszłym okresie programowania budżetu UE.

Tabela 10

Kierunki interwencji w ramach celu operacyjnego 2.3. Ochrona i lepsze wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego gminy

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Poprawa poziomu estetycznego okolic Rynku i Podzamcza.	Gmina Toszek	Centrum Kultury „Zamek w Toszku”, organizacje pozarządowe, mieszkańcy, przedsiębiorcy, śląski wojewódzki konserwator zabytków	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki, rozwój regionalny, rewitalizację), środki prywatne
Poprawa poziomu estetycznego pozostałych przestrzeni Gminy Toszek (poza Rynkiem i Podzamczem).	Gmina Toszek	Centrum Kultury „Zamek w Toszku”, organizacje pozarządowe, mieszkańcy, przedsiębiorcy, śląski wojewódzki konserwator zabytków	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki, rozwój regionalny, rewitalizację), środki prywatne

Rewitalizacja i włączenie w szerszy obieg gospodarczy Zamku w Toszku oraz terenów okolicznych.	Centrum Kultury „Zamek w Toszku"	Gmina Toszek, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, śląski wojewódzki konserwator zabytków	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki, rewitalizację lub ministerialne na dziedzictwo kulturowe), środki prywatne
Rewitalizacja historycznych i zabytkowych obiektów, w tym m.in. dla celów turystycznych.	Gmina Toszek	Przedsiębiorcy, usługodawcy, organizacje pozarządowe, śląski wojewódzki konserwator zabytków	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki, rewitalizację lub ministerialne na dziedzictwo kulturowe), środki prywatne
Rewitalizacja parków miejskich.	Gmina Toszek	Przedsiębiorcy, usługodawcy, organizacje pozarządowe	Budżet gminy, środki zewnętrzne na rewitalizację, środki prywatne
Zwiększanie możliwości użytkowania zabytków na cele publiczne oraz przeciwdziałanie procesowi ich degradacji.	Gmina Toszek	Przedsiębiorcy, usługodawcy, organizacje pozarządowe, Centrum Kultury „Zamek w Toszku", śląski wojewódzki konserwator zabytków	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki, rewitalizację lub ministerialne na dziedzictwo kulturowe)

Współpraca z sektorem biznesu w zakresie wykorzystania potencjału ekonomicznego dziedzictwa kulturowego gminy.	Gmina Toszek	Przedsiębiorcy, usługodawcy, organizacje pozarządowe, Centrum Kultury „Zamek w Toszku”, śląski wojewódzki konserwator zabytków	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki lub ministerialne na dziedzictwo kulturowe), środki prywatne
Kultywowanie i promocja tradycji lokalnych oraz twórczości ludowej.	Centrum Kultury „Zamek w Toszku”	Gmina Toszek, organizacje pozarządowe, LGD Spichlerz Górnego Śląska	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. ministerialne na dziedzictwo kulturowe)
Inicjowanie i wspieranie działań, mających na celu podniesienie społecznej świadomości i wrażliwości w zakresie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.	Centrum Kultury „Zamek w Toszku”	Gmina Toszek, organizacje pozarządowe,	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. ministerialne na dziedzictwo kulturowe)

OBSZAR 3. USŁUGI PUBLICZNE

Cel Strategiczny:

**Dostępność i wysoka jakość usług publicznych
o wysokim standardzie**

**3.1. Wysoki poziom bezpieczeństwa zdrowotnego,
społecznego i publicznego.**

3.2. Wysoka jakość i ochrona środowiska naturalnego.

3.3. Atrakcyjne warunki mieszkaniowe gminy.

3.4. Poprawa dostępności komunikacyjnej gminy.

Mierniki osiągnięć:

Cele operacyjne	Mierniki	Źródła danych
3.1. Wysoki poziom bezpieczeństwa zdrowotnego, społecznego i publicznego	⇒ Liczba osób korzystających ze świadczeń Ośrodka Pomocy Społecznej ⇒ Liczba organizacji pozarządowych prowadzących działalność w zakresie polityki społecznej ⇒ Średni czas dojazdu służb ratowniczych na miejsce zdarzenia ⇒ Liczba wypadków z ofiarami śmiertelnymi na terenie gminy	⇒ OPS ⇒ dane jst ⇒ PSP ⇒ KPP
3.2. Wysoka jakość i ochrona środowiska naturalnego	⇒ Odsetek ludności korzystającej z: - kanalizacji sieciowej, - wodociągów sieciowych (% ogółu mieszkańców) ⇒ Odpady komunalne zebrane selektywnie z odpadów komunalnych ogółem (%)	⇒ GUS ⇒ GUS
3.3. Atrakcyjne warunki mieszkaniowe gminy	⇒ Powierzchnia przestrzeni publicznych poddanych rewitalizacji ⇒ Powierzchnia terenów gminnych przeznaczonych w planie zagospodarowania przestrzennego pod budownictwo mieszkaniowe ⇒ Saldo migracji wewnętrznych i zewnętrznych	⇒ dane jst ⇒ dane jst ⇒ GUS
3.4. Poprawa dostępności komunikacyjnej gminy	⇒ Średni czas dojazdu komunikacją publiczną z Gminy Toszek do Gliwic ⇒ Średni czas dojazdu komunikacją publiczną z Gminy Toszek do Katowic i Opola ⇒ Liczba km tras rowerowych na terenie miasta	⇒ badania własne ⇒ badania własne ⇒ dane jst

Cel operacyjny 3.1.

Wysoki poziom bezpieczeństwa zdrowotnego, społecznego i publicznego

Baza instytucjonalna polityki społecznej musi odzwierciedlać obecne problemy społeczne oraz wykorzystywać nowoczesne rozwiązania. Rozwój placówek polityki społecznej (przede wszystkim pomocy społecznej) musi również uwzględniać zmiany demograficzne (starzenie się społeczeństwa kraju) i związane z nimi zmiany zapotrzebowania na określone usługi. Równie istotną kwestią staje się potrzeba ciągłego podnoszenia standardów funkcjonowania gminnego systemu pomocy społecznej. Należy także położyć nacisk na nowe, sprawdzone narzędzia ułatwiające realizację polityki społecznej (np. kluby integracji społecznej), wśród których na pierwszy plan wysuwa się mechanizm ekonomii społecznej (np. spółdzielnie socjalne). Ważnym aspektem jest także doskonalenie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Promocja zdrowia oraz związana z nią często profilaktyka uzależnień to ważny aspekt życia społecznego. Działania służące promocji zdrowia, zdrowego stylu życia oraz kreowaniu mody na sport, rekreację ruchową i aktywność fizyczną, to szansa na zmniejszenie problemów zdrowotnych mieszkańców. Z kolei profilaktyka uzależnień nabiera coraz większego znaczenia w obecnym czasie, naznaczonym konkurencją w szkole, w pracy i życiu.

Ważnym aspektem pozostaje ustawiczne kształcenie różnych grup społecznych w zakresie zachowań w sytuacjach kryzysowych i zagrożeniach.

Tabela 11

Kierunki interwencji w ramach celu operacyjnego 3.1. Wysoki poziom bezpieczeństwa zdrowotnego, społecznego i publicznego

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Promocja, kształtowanie i pobudzanie świadomości społecznej w zakresie zdrowia.	Gmina Toszek	ośrodki zdrowia, organizacje pozarządowe, szkoły	Budżet gminy, środki prywatne
Poprawa dostępności do usług medycznych.	Gmina Toszek	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Powiat gliwicki, ośrodki zdrowia, Szpital Psychiatryczny, organizacje pozarządowe, szkoły	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój kapitału ludzkiego i społecznego), środki prywatne
Realizacja programów wczesnego wykrywania chorób.	Gmina Toszek	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Powiat gliwicki, ośrodki zdrowia, Szpital Psychiatryczny, organizacje pozarządowe, szkoły	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój kapitału ludzkiego i społecznego), środki prywatne
Wspieranie i promocja badań profilaktycznych.	Gmina Toszek	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Powiat gliwicki, ośrodki zdrowia, Szpital Psychiatryczny, organizacje pozarządowe, szkoły	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój kapitału ludzkiego i społecznego), środki prywatne
Upowszechnienie i promocja aktywnego i zdrowego stylu życia, w tym m.in. wspieranie realizacji programów promujących zdrowy tryb życia – upowszechnienie i promocja sportu oraz rekreacji.	Gmina Toszek	organizacje pozarządowe, szkoły	Budżet gminy, środki prywatne i środki zewnętrzne (np. ministerialne)

Zapobieganie otyłości u dzieci i dorosłych poprzez promocję zdrowego odżywiania, aktywności ruchowej i zrównoważonej diety.	Gmina Toszek	organizacje pozarządowe, szkoły	Budżet gminy, środki prywatne
Budowa, rozbudowa i modernizacja ośrodków sportowych i rekreacyjnych, np. boisk sportowych, parków rekreacyjnych, strzelnicy, kortów, obiektów dla sportów niszowych.	Gmina Toszek	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Powiat gliwicki, organizacje pozarządowe, szkoły, LGD Spichlerz Górnego Śląska	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów wiejskich), środki prywatne
Tworzenie, budowa i rozbudowa ścieżek pieszo-rowerowych.	Gmina Toszek	Powiat gliwicki, gminy sąsiednie, organizacje pozarządowe, LGD Spichlerz Górnego Śląska	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój kapitału społecznego, rozwój turystyki, rozwój regionalny), środki prywatne
Poprawa jakości i dostępności terenów zielonych.	Gmina Toszek	organizacje pozarządowe	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki, rozwój obszarów wiejskich), środki prywatne
Integracja działań z zakresu polityki społecznej na terenie gminy.	Ośrodek Pomocy Społecznej	Gmina Toszek, służby zapewniające porządek i bezpieczeństwo, organizacje pozarządowe, szkoły, Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój kapitału społecznego, ministerialne na doskonalenie działań polityki społecznej)

Doskonalenie systemu ochrony ofiar przemocy i przeciwdziałania dysfunkcji w rodzinie oraz wsparcia dziecka i rodziny.	Ośrodek Pomocy Społecznej	Gmina Toszek, służby zapewniające porządek i bezpieczeństwo, organizacje pozarządowe, szkoły	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój kapitału społecznego, ministerialne na doskonalenie działań polityki społecznej)
Organizacja placówek polityki społecznej, w tym m.in. klubu integracji społecznej, spółdzielni socjalnej i dziennego zakładu opieki.	Ośrodek Pomocy Społecznej	Gmina Toszek, organizacje pozarządowe, służby zapewniające porządek i bezpieczeństwo, Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój kapitału społecznego, ministerialne na doskonalenie działań polityki społecznej)
Podnoszenie kwalifikacji pracowników socjalnych.	Ośrodek Pomocy Społecznej	Gmina Toszek, Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój kapitału społecznego ministerialne na doskonalenie działań polityki społecznej)
Rozwój ochrony zdrowia w placówkach edukacyjnych.	Gmina Toszek	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, ośrodki zdrowia, Szpital Psychiatryczny, organizacje pozarządowe, szkoły	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. ministerialne, europejskie na rozwój kapitału społecznego), środki prywatne,
Wsparcie oraz rozwój usług świadczonych na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.	Ośrodek Pomocy Społecznej	Gmina Toszek, organizacje pozarządowe, szkoły	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój kapitału społecznego, ministerialne na doskonalenie działań polityki społecznej)

Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego, m.in. poprzez doskonalenie systemu działania służb porządkowych.	Gmina Toszek	służby zapewniające porządek i bezpieczeństwo	Budżet gminy, środki służb zapewniających porządek i bezpieczeństwo
Edukacja na rzecz poprawy bezpieczeństwa, w tym m.in. w zakresie udzielania pierwszej pomocy oraz zachowań w sytuacjach zagrożeń.	Gmina Toszek	służby zapewniające porządek i bezpieczeństwo, szkoły, organizacje pozarządowe	Budżet gminy, środki służb zapewniających porządek i bezpieczeństwo, kapitał prywatny, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój kapitału społecznego)

Cel operacyjny 3.2.

Wysoka jakość i ochrona środowiska naturalnego

Realizacja celu ma stanowić twarde, uzupełniające wsparcie dla możliwych do osiągnięcia efektów innych celów Strategii. Stan środowiska naturalnego ma bowiem wpływ zarówno na atrakcyjność osadniczą miasta i gminy, jak również współzależną w tym przypadku atrakcyjność inwestycyjną, turystyczną i rekreacyjną. Istotnym zadaniem infrastrukturalnym jest rozbudowa sieci kanalizacyjnej. Jest ona, poza systemem gospodarki odpadami, podstawowym elementem determinującym jakość życia mieszkańców i jednocześnie kluczowym czynnikiem wpływającym na stan środowiska przyrodniczego. Wskaźnik zwodociągowania gminy wynosi aż 95%, a skanalizowania jedynie 30%. Dysproporcje pomiędzy infrastrukturą wodociągową a kanalizacyjną, na niekorzyść tej drugiej, świadczą o poważnym problemie w zakresie ochrony środowiska. Duża dostępność do sieciowej infrastruktury wodociągowej, przy wielokrotnie mniejszym dostępie do sieciowej kanalizacji, zawsze stwarzają ryzyko odprowadzania zanieczyszczeń w sposób niekontrolowany i szkodliwy dla środowiska.

W pojęciu racjonalnej gospodarki odpadami zawiera się przede wszystkim ich zbiórka, transport, odzysk, a także unieszkodliwianie w przypadku niemożliwości zastosowania procesów recyklingu. Sprawna i skuteczna realizacja całego procesu w przedstawionym wyżej, szerokim rozumieniu przekłada się na neutralizację dużego problemu w skali zarówno lokalnej, jak i globalnej, jakim jest utylizacja i składowanie odpadów. Zagadnienia związane z gospodarką odpadami, jak i infrastrukturą kanalizacyjną, mają szczególne znaczenie dla gmin planujących wykorzystywać swoje walory do rozwoju turystyki i osadnictwa.

Inne elementy infrastruktury ochrony środowiska, takie jak odnawialne źródła energii, będą stopniowo zyskiwały coraz większą popularność ze względu na konieczność dostosowania się Polski do norm Unii Europejskiej w odsetku energii pozyskiwanej z OZE.

Tabela 12

Kierunki interwencji w ramach celu operacyjnego 3.2. Wysoka jakość i ochrona środowiska naturalnego

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Edukacja ekologiczna i promocja postaw proekologicznych wśród mieszkańców gminy, w tym m.in. promocja postaw związanych z oszczędzaniem wody i energii oraz propagowanie wiedzy o sposobach segregacji, składowania i przetwarzania odpadów.	Gmina Toszek	Szkoły, organizacje pozarządowe	Budżet gminy
Rozwój alternatywnych, odnawialnych i ekologicznych źródeł energii.	Gmina Toszek	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, przedsiębiorcy, gospodarstwa rolne, organizacje pozarządowe	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój regionalny, rozwój obszarów wiejskich, ministerialne na rozwój infrastruktury OZE), kapitał prywatny
Rozwój i uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej.	Gmina Toszek	Gminy sąsiednie	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój regionalny, rozwój obszarów wiejskich)
Wspieranie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach o rozproszonej zabudowie.	Gmina Toszek	Mieszkańcy	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój regionalny, rozwój obszarów wiejskich)
Dbłość o jakość wody pitnej.	Gmina Toszek	Mieszkańcy	Budżet gminy
Współpraca w zakresie i na rzecz doskonalenia melioracji.	Gmina Toszek	Śląski Zakład Melioracji i Urządzeń Wodnych, gospodarstwa rolne	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój infrastruktury wodnej)

Poprawa jakości powietrza m.in. poprzez promocję ekologicznych rozwiązań grzewczych.	Gmina Toszek	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, mieszkańcy, organizacje pozarządowe	Budżet gminy, środki zewnętrzne (europejskie na ochronę środowiska)
Uporządkowanie i wdrożenie systemu gospodarki odpadami, w tym. m.in. podniesienie efektywności systemu zbiórki, transportu, przetwarzania i utylizacji odpadów oraz współpraca z innymi gminami w zakresie wprowadzenia systemowej gospodarki odpadami komunalnymi w układzie ponadlokalnym.	Gmina Toszek	Gminy sąsiednie, przedsiębiorcy organizacje pozarządowe	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na ochronę środowiska)
Likwidacja dzikich wysypisk i składowisk.	Gmina Toszek	Organizacje pozarządowe, szkoły	Budżet gminy
Rewitalizacja terenów zdegradowanych oraz działania rekultywacyjne i renaturalizacyjne.	Gmina Toszek	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, mieszkańcy, przedsiębiorcy, OPS, organizacje pozarządowe	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rewitalizację i rozwój regionalny)
Zachowanie bioróżnorodności.	Gmina Toszek	Gospodarstwa rolne, organizacje pozarządowe	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów wiejskich)
Uwzględnienie ochrony krajobrazu w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.	Gmina Toszek	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe	Budżet gminy
Rozwój trwale zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej i łowieckiej, w tym m.in. ochrona lasów podmiejskich ze szczególnym uwzględnieniem ich funkcji zdrowotnych i rekreacyjnych oraz utrzymywanie dobrego stanu i żywotności zasobów leśnych.	Lasy Państwowe	Gmina Toszek, organizacje pozarządowe	Środki instytucji koordynującej

Cel operacyjny 3.3.

Atrakcyjne warunki mieszkaniowe gminy

Jednym z potencjałów rozwojowych dostrzeganych wśród zasobów Gminy Toszek jest wysoka atrakcyjność dla nowego osadnictwa mieszkaniowego. Składa się na to kilka czynników – atrakcyjność przyrodnicza, położenie w pobliżu konurbacji śląskiej (będącej dużym rynkiem pracy, edukacji, handlu), dostępność gruntów pod budownictwo mieszkaniowe, atrakcyjne ceny gruntów w porównaniu do terenów wysoko zurbanizowanych.

W zestawieniu z sąsiednimi ośrodkami miejskimi Toszek wyróżnia się dobrym stanem środowiska naturalnego i znacznie mniejszym stopniem uciążliwości zjawisk nieodłącznie towarzyszących dużym miastom, takim jak hałas komunikacyjny, zanieczyszczenie powietrza, czy występowanie patologii społecznych. Dodatkowo miasto i gmina położona jest w pobliżu terenów o wysokiej atrakcyjności rekreacyjnej i wypoczynkowej. Jednocześnie dogodna dostępność komunikacyjna Toszka umożliwia łatwy dojazd, co ma niebagatelne znaczenie dla potencjalnych nowych mieszkańców w kontekście dojazdów do pracy, placówek edukacyjnych, czy instytucji publicznych.

Tabela 13

Kierunki interwencji w ramach celu operacyjnego 3.3. Atrakcyjne warunki mieszkaniowe gminy

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Podniesienie estetyki, jakości i atrakcyjności przestrzeni publicznych.	Gmina Toszek	LGD Spichlerz Górnego Śląska, organizacje pozarządowe, mieszkańcy	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rewitalizację, rozwój obszarów wiejskich)
Aktywizacja mieszkańców gminy w zakresie dbałości o przestrzeń publiczną, w szczególności w obrębie własnego sąsiedztwa.	Gmina Toszek	Organizacje pozarządowe, mieszkańcy	Budżet gminy
Promocja partnerstwa publiczno-prywatnego i publiczno-społecznego dla tworzenia i poprawy jakości przestrzeni publicznych.	Gmina Toszek	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, mieszkańcy	Budżet gminy, kapitał prywatny, środki zewnętrzne (np. europejskie na rewitalizację, rozwój obszarów wiejskich)
Inicjowanie i promocja przedsięwzięć, imprez, aktywności w obrębie przestrzeni publicznych.	Gmina Toszek	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, mieszkańcy	Budżet gminy, kapitał prywatny
Wspieranie tworzenia „małych osiedli”, zachowujących i tworzących nowe obszary zieleni miejskiej.	Gmina Toszek	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, mieszkańcy	Budżet gminy, kapitał prywatny
Wspieranie lokalnych programów termomodernizacyjnych – zmniejszenie energochłonności budynków.	Gmina Toszek	Jednostki gminne, organizacje pozarządowe, mieszkańcy	Budżet gminy, kapitał prywatny, środki zewnętrzne (np. europejskie na ochronę środowiska i rozwój regionalny)

Kształtowanie obszarów wiejskich (m.in. poprzez programy odnowy oraz wspieranie lokalnych inicjatyw skierowanych na kultywowanie tradycji) – z uwzględnieniem ochrony krajobrazu i ładu przestrzennego.	Gmina Toszek	LGD Spichlerz Górnego Śląska, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, mieszkańcy	Budżet gminy, kapitał prywatny, środki zewnętrzne (np. europejskie na rewitalizację, rozwój obszarów wiejskich)
Podnoszenie jakości przestrzeni publicznych na terenie Gminy Toszek m.in. poprzez zagospodarowania przestrzeni dla rekreacji i wypoczynku (place zabaw, tereny zieleni), dostosowanie parków dla potrzeb mieszkańców gminy.	Gmina Toszek	LGD Spichlerz Górnego Śląska, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, mieszkańcy	Budżet gminy, kapitał prywatny, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój obszarów wiejskich)

Cel operacyjny 3.4.

Poprawa dostępności komunikacyjnej gminy

Gmina Toszek posiada korzystne położenie komunikacyjne, co kilkakrotnie podkreślano przy omawianiu innych celów operacyjnych. Położenie w niedużej odległości od autostrady A4, będącej jedną z głównych osi komunikacyjnych kraju, zapewnia dobre połączenia drogowe z dużymi aglomeracjami miejskimi w południowej Polsce. Toszek posiada również połączenia kolejowe z konurbacją śląską oraz Opolem, jednak ze względu na politykę przedsiębiorstw kolejowych częstotliwość połączeń osobowych i towarowych ulega stałemu ograniczaniu, co wpływa niekorzystnie na dostępność komunikacyjną gminy.

Ważnym aspektem pozostaje dbałość o lokalny układ drogowy (drogi gminne) oraz współpraca z innymi zarządcami dróg (drogi powiatowe, wojewódzkie) w zakresie modernizacji infrastruktury drogowej. Działania te są istotne z punktu widzenia zapewniania dobrych warunków życia, atrakcyjności osadniczej i inwestycyjnej gminy. Infrastruktura drogowa otwiera nowe tereny osadnicze i inwestycyjne, a jej jakość świadczy o poziomie rozwoju jednostki samorządu terytorialnego.

Tabela 14

Kierunki interwencji w ramach celu operacyjnego 3.4. Poprawa dostępności komunikacyjnej gminy

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Współpraca z zarządcami dróg powiatowych i wojewódzkich w zakresie modernizacji infrastruktury drogowej na terenie gminy – wspieranie inwestycji, lobbowanie.	Gmina Toszek	Powiat gliwicki, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Budżet powiatu, budżet regionalny, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój regionalny), budżet gminy
Wspieranie działań regionalnych na rzecz rozwoju i modernizacji komunikacji publicznej.	Gmina Toszek	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, gminy sąsiednie, Powiat gliwicki,	-
Lobbowanie na rzecz doskonalenia systemu połączeń kolejowych, autobusowych oraz modernizacji infrastruktury kolejowej na terenie gminy (m.in. dworzec kolejowy).	Gmina Toszek	PKP Przewozy Regionalne, PKP S.A., PKS, Powiat gliwicki, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	-
Współpraca samorządowa na rzecz poprawy komunikacji autobusowej.	Gmina Toszek	PKS, sąsiednie gminy, Powiat gliwicki, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Budżety gmin, budżet powiatu, budżet regionalny, środki zewnętrzne
Modernizacja i rozbudowa dróg gminnych.	Gmina Toszek	-	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. samorządu województwa i ministerialne – „schetynówki”)
Zwiększanie liczby miejsc parkingowych, szczególnie przy obiektach użyteczności publicznej, turystycznych, itp.	Gmina Toszek	-	Budżet gminy
Promocja i rozwój infrastruktury rowerowej.	Gmina Toszek	Organizacje pozarządowe, LGD Spichlerz Górnego Śląska	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój regionalny, turystyki)

OBSZAR 4. ZINTEGROWANE ZARZĄDZANIE ROZWOJEM

Cel Strategiczny:

Sprawne zarządzanie gminą, angażujące mieszkańców

4.1. Nowoczesne zarządzanie publiczne.

4.2. Rozwój współpracy i kapitału społecznego.

4.3. Skuteczna promocja gminy.

Mierniki osiągnięć:

Cele operacyjne	Mierniki	Źródła danych
4.1. Nowoczesne zarządzanie publiczne	⇒ Liczba usług w gminie świadczonych za pomocą sieci Internet ⇒ Liczba pracowników, którzy skorzystali z systemu doskonalenia kadr ⇒ Przeciętny czas oczekiwania na wydanie decyzji w urzędzie	⇒ badania własne ⇒ badania własne ⇒ badania własne
4.2. Rozwój współpracy i kapitału społecznego	⇒ Liczba projektów w partnerstwie z innymi jednostkami samorządu terytorialnego ⇒ Wysokość środków publicznych przekazanych organizacjom pozarządowym w ramach zlecenia realizacji zadań publicznych ⇒ Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 tys. ludności ⇒ Liczba akcji (lekcji, wydarzeń), mających na celu rozwijanie twórczych uzdolnień w ramach edukacji szkolnej i zajęć pozalekcyjnych	⇒ badania własne ⇒ badania własne ⇒ GUS ⇒ badania własne
4.3. Skuteczna promocja gminy	⇒ Wysokość środków przeznaczonych na promocję gminy ⇒ Ilość i różnorodność wydanych publikacji informacyjno-promocyjnych ⇒ Częstotliwość pojawiania się informacji na temat Gminy Toszek w mediach lokalnych i regionalnych	⇒ badania własne ⇒ badania własne ⇒ badania własne

Cel operacyjny 4.1.

Nowoczesne zarządzanie publiczne

Zarządzanie publiczne polega na harmonizowaniu działań, zapewniających prawidłowe wyznaczanie oraz sprawne i efektywne osiąganie celów publicznych, a także na optymalnym wykorzystaniu możliwości zorganizowanego działania ludzi, nakierowanego na kreowanie publicznych wartości i na realizację interesu publicznego⁴.

Zarządzanie rozwojem w zasadniczej mierze zależy od sprawności administracji samorządowej, zdolnej do myślenia perspektywicznego oraz działań prorozwojowych, wykorzystujących pojawiające się w otoczeniu szanse, np. możliwość współfinansowania zadań ze środków krajowych czy funduszy europejskich. Potrzeba zatem wdrożenia nowoczesnych metod i technik zarządczych, związanych m.in. z elektroniczną administracją (e-administracja, e-governance), kompetencjami pracowników samorządowych oraz przejrzystymi kryteriami dystrybucji środków finansowych. System doskonalenia wiedzy i umiejętności pracowników powinien obejmować monitoring i systematyczną realizację potrzeb szkoleniowych oraz uwzględniać wnioski z oceny pracy urzędu. Ocenę tę należy pojmować jako element szerszego – sprawnego i efektywnego systemu komunikacji zewnętrznej urzędu oraz obsługi klienta (mieszkańca, turysty, inwestora, itd.).

Określone w ramach niniejszego celu operacyjnego kierunki interwencji w zakresie zarządzania publicznego przyczynią się do podniesienia jakości i dostępności usług, zwiększenia efektywności inwestycji publicznych oraz ułatwią synergii działań rozwojowych prowadzonych na terytorium gminy i regionu.

⁴ Zob. B. Kozuch, *Zarządzanie publiczne. W teorii i praktyce polskich organizacji*, Warszawa 2004, s. 59.

Tabela 15

Kierunki interwencji w ramach celu operacyjnego 4.1. Nowoczesne zarządzanie publiczne

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Wdrażanie nowoczesnych instrumentów i technik zarządzania publicznego.	Urząd Miejski w Toszku	Instytucje publiczne na terenie gminy, mieszkańcy, przedsiębiorcy, inwestorzy, konsultanci zewnętrzni	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na wzmacnianie potencjału administracji samorządowej)
Wdrożenie systemu oceny pracy urzędu.	Urząd Miejski w Toszku	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, inwestorzy, konsultanci zewnętrzni	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na wzmacnianie potencjału administracji samorządowej)
System doskonalenia kadr samorządowych (obejmujący monitoring i systematyczną realizację potrzeb szkoleniowych pracowników oraz uwzględniający wnioski z oceny pracy urzędu).	Urząd Miejski w Toszku	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, inwestorzy, konsultanci zewnętrzni	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na wzmacnianie potencjału administracji samorządowej)
Usprawnienie pracy wewnątrz urzędu poprzez wdrożenie zintegrowanego systemu zarządzania w administracji publicznej.	Urząd Miejski w Toszku	Instytucje publiczne na terenie gminy, firmy prywatne, konsultanci zewnętrzni	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na wzmacnianie potencjału administracji samorządowej)
Promowanie systemu wartości etycznych wśród pracowników samorządowych, przejrzystość pracy urzędu (w załatwianiu spraw i w dostępie do informacji publicznej).	Urząd Miejski w Toszku	Instytucje publiczne na terenie gminy, organizacje pozarządowe	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na wzmacnianie potencjału administracji samorządowej)

Sprawny i efektywny system komunikacji zewnętrznej oraz obsługi klienta (mieszkańca, turysty, inwestora, itd.).	Urząd Miejski w Toszku	Instytucje publiczne na terenie gminy, mieszkańcy, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, inwestorzy, konsultanci zewnętrzni	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na wzmacnianie potencjału administracji samorządowej)
Rozwijanie cyfryzacji usług publicznych (e-administracja) oraz kompetencji pracowników instytucji publicznych w zakresie technologii ICT.	Urząd Miejski w Toszku	Instytucje publiczne na terenie gminy, firmy prywatne, konsultanci zewnętrzni	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na wzmacnianie potencjału administracji samorządowej)

Cel operacyjny 4.2.

Rozwój współpracy i kapitału społecznego

Ograniczoność zasobów, w tym nade wszystko środków finansowych oraz permanentna konieczność podnoszenia jakości i dostępności świadczonych usług publicznych, powodują sytuację naturalnej rywalizacji między jednostkami samorządu terytorialnego. Z drugiej jednak strony, samorządy (instytucje, organizacje, itd.) konkurują ze sobą w warunkach narastającej niepewności i burzliwości otoczenia oraz ciągłych zmian, a pojedynczym podmiotom coraz trudniej budować przewagę konkurencyjną. Rozwiązaniem jest zatem połączenie potencjałów kilku jednostek czy podmiotów, które uprawdopodobnia wystąpienie efektu synergii i lepszego wykorzystania własnych atutów oraz pojawiających się w otoczeniu szans rozwojowych. Ponadto, należy zaznaczyć, że zasada partnerstwa pozostaje jednym z kluczowych instrumentów ewolucji Unii Europejskiej.

Współpracę, współdziałanie można zdefiniować jako działanie kilku podmiotów czy organizacji, które są w jakikolwiek sposób powiązane, podejmują aktywność w ramach konkretnego celu lub grupy celów, pracują wspólnie na rzecz jakiegoś interesu. Łącząc się, zwiększają swoją skuteczność oraz prawdopodobieństwo wystąpienia efektu synergii. Pojęciem pokrewnym jest partnerstwo, jednak jego definicję rozszerzyć można o aspekt równości stron w zakresie praw oraz obowiązków – brak nadrzędności żadnego z podmiotów, poszanowania autonomii uczestniczących w partnerstwie instytucji oraz tolerancji odmiennych wartości czy wyznawanych idei⁵.

Fundamentem współpracy jest kapitał społeczny – kultura zaufania, zasób opierający się na wzajemnych relacjach społecznych i zaufaniu poszczególnych jednostek, podmiotów czy organizacji, które dzięki niemu mogą osiągać więcej – zarówno ekonomicznych, jak i społecznych korzyści.

Zgodnie z powyższym, określono niniejszy cel operacyjny - rozwój, pogłębianie współpracy oraz stałe poszukiwanie nowych form i obszarów współdziałania międzyorganizacyjnego i międzysektorowego stanowią olbrzymie wyzwanie dla całej społeczności lokalnej Gminy Toszek. Tylko wspólne zaangażowanie, uwzględniające wszystkich aktorów życia

⁵ Zob. E. Bogacz-Wojtanowska, *Współdziałanie organizacji pozarządowych i publicznych* – rozdział 1, Kraków 2011.

społeczno-gospodarczego gminy, bazujące na wspólnych zaufaniu, pozwoli na zrównoważony i trwały rozwój.

Tabela 16

Kierunki interwencji w ramach celu operacyjnego 4.2. Rozwój współpracy i kapitału społecznego

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
Rozwijanie twórczych uzdolnień w ramach edukacji szkolnej i zajęć pozalekcyjnych.	Szkoły na terenie gminy	Gmina Toszek, Centrum Kultury „Zamek w Toszku”, organizacje pozarządowe, ZOPO	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. ministerialne na edukację artystyczną i kulturalną)
Wsparcie poprawy warunków instytucjonalnych i materialnych instytucji kultury, środowisk twórczych, itp.	Gmina Toszek	Centrum Kultury „Zamek w Toszku”, instytucje kultury, organizacje pozarządowe	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. ministerialne na rozwój infrastruktury kultury lub kulturę ludową)
Kształcenie potrzeby uczestnictwa w kulturze, ze szczególnym uwzględnieniem uczestnictwa aktywnego.	Centrum Kultury „Zamek w Toszku”	Gmina Toszek, instytucje kultury, organizacje pozarządowe	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. ministerialne na edukację artystyczną i kulturalną)
Rozwój czytelnictwa i cyfryzacja zasobów bibliotecznych.	Centrum Kultury „Zamek w Toszku”	Gmina Toszek, instytucje kultury, organizacje pozarządowe	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. ministerialne na promocję literatury i czytelnictwa)
Wzmacnianie aktywności społecznej m.in. poprzez promowanie edukacji obywatelskiej i postaw prospołecznych, wspieranie inicjatyw lokalnych i programów aktywności lokalnej, tworzenie systemu poradnictwa obywat.	Gmina Toszek	Organizacje pozarządowe, szkoły, ZOPO	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. Fundusz Inicjatyw Obywatelskich)

Współpraca międzygminna – wspólne projekty w nowej perspektywie finansowej.	Gmina Toszek	Gminy – partnerzy	Budżety gmin, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój regionalny oraz projekty infrastrukturalne)
Aktywny udział gminy w krajowych i międzynarodowych sieciach współpracy.	Gmina Toszek	Jednostki samorządu terytorialnego – partnerzy, organizacje pozarządowe	Budżety gmin, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój współpracy międzynarodowej i transgranicznej)
Współpraca, wspieranie (instytucjonalne, organizacyjne, merytoryczne, finansowe, itd.) i inicjowanie powstawania nowych organizacji pozarządowych i instytucji obywatelskich oraz wzmacnianie procesów integracji.	Gmina Toszek	Organizacje pozarządowe	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. Fundusz Inicjatyw Obywatelskich)
Współpraca międzysektorowa, w tym m.in. zlecanie podmiotom niepublicznym realizacji zadań publicznych.	Gmina Toszek	Organizacje pozarządowe	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. Fundusz Inicjatyw Obywatelskich)
Realizacja zadań w systemie partnerstwa publiczno-prywatnego.	Gmina Toszek	Przedsiębiorcy	Budżet gminy, środki prywatne
Rozwój inicjatyw klastrowych i innych obszarów rozwoju.	Gmina Toszek	Przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe	Budżet gminy, środki prywatne

Cel operacyjny 4.3.

Skuteczna promocja gminy

Współcześnie – w epoce postindustrialnej, w erze informacji, którą cechuje konkurencja, gwałtowność i szybkość modyfikacji oraz działanie w warunkach ciągłej niepewności, rośnie znaczenie działań informacyjno-promocyjnych. Skala i rozmiar zmian są ogromne: „codzienne wydanie „New York Timesa” czy „Herald Tribune” zawiera większą ilość informacji niż ta, z jaką w XVII wieku stykał się przeciętny człowiek w ciągu całego życia. Ogólna ilość powszechnie dostępnych informacji podwaja się obecnie co pięć lat”⁶. Promocja gminy staje się zatem jednym z zasadniczych sposobów (narzędzi) wspierania rozwoju gminy.

Pod pojęciem promocji gminy rozumieć należy „działania zmierzające do poinformowania i zachęcenia określonych osób prawnych i fizycznych do aktywności gospodarczej [także społecznej i innej], ukierunkowanej tak, aby dawała efekty pożądane przez władze gminy czy regionu i zgodnie z programami rozwoju przez te władze opracowanymi”⁷. Grono interesariuszy jest bardzo szerokie: począwszy od mieszkańców gminy i podmiotów społecznych oraz gospodarczych, działających na jej terenie, poprzez inwestorów i turystów, którzy istotni są w kontekście przyjętych kierunków rozwoju, po podmioty, instytucje, organizacje i mieszkańców innych gmin, jak również wprost inne jednostki samorządu terytorialnego.

Skuteczna promocja staje się dziś miarą sukcesu. Wyzwaniem dla Gminy Toszek jest więc intensyfikacja działań informacyjno-promocyjnych, przedstawiających walory przyrodnicze, turystyczno-rekreacyjne, historyczno-kulturowe, inwestycyjne i rezydencjonalne, we współpracy z partnerami wewnątrzgminnymi oraz lokalnymi i ponadlokalnymi, jako element (sprawnego i skutecznego) zintegrowanego zarządzania rozwojem.

⁶ K. S. Cameron, R. E. Quinn, *Kultura organizacyjna – diagnoza i zmiana*, przeł. B. Nawrot, Kraków 2003, s.17.

⁷ M. Huczek, *Promocja gminy jako sposób wspierania lokalnego rozwoju społeczno-gospodarczego*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas, s. 108 [doku net elektroniczny: <http://www.sbc.org.pl/Content/7687/huczek.pdf> - data dostępu: 19.11.2012].

Tabela 16

Kierunki interwencji w ramach celu operacyjnego 4.3. Skuteczna promocja gminy

Kierunki interwencji	Instytucja koordynująca	Partner	Źródła finansowania
System promocji walorów turystyczno-rekreacyjnych gminy (m.in. promocja produktów lokalnych, zabytków, terenów o wysokich walorach przyrodniczych i turystycznych) oraz wsparcie promocyjne lokalnej oferty przemysłów czasu wolnego.	Gmina Toszek	Centrum Kultury „Zamek w Toszku”, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, usługodawcy, LGD Spichlerz Górnego Śląska	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki, rozwój obszarów wiejskich)
System promocji inwestycyjnej gminy.	Gmina Toszek	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, usługodawcy	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój i promocję przedsiębiorczości)
Wdrożenie Strategii Promocji Gminy, w tym promocji gospodarczej.	Gmina Toszek	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, usługodawcy, konsultanci zewnętrzni	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój i promocję przedsiębiorczości)
Sprawny i skuteczny marketing w wymiarze regionalnym, krajowym i zagranicznym.	Gmina Toszek	Gminy – partnerzy, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, usługodawcy	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki)
Współpraca międzygminna w zakresie spójnego i jednolitego systemu promocji, współpraca z partnerami prywatnymi i pozarządowymi.	Gmina Toszek	Gminy – partnerzy, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, usługodawcy	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój regionalny)

Stosowanie technik informatycznych w promocji gminy.	Gmina Toszek	Gminy - partnerzy, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, usługodawcy, firmy informatyczne	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki lub wzmocnienie potencjału samorządu)
Stworzenie unikalnego systemu identyfikacji i informacji wizualnej.	Gmina Toszek	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, usługodawcy, konsultanci zewnętrzni	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki)
Współpraca z mediami lokalnymi i regionalnymi.	Gmina Toszek	Media lokalne i regionalne	Budżet gminy
Tworzenie materiałów i publikacji promujących gminę.	Gmina Toszek	Organizacje pozarządowe, media lokalne i regionalne, LGD Spichlerz Górnego Śląska	Budżet gminy, środki zewnętrzne (np. europejskie na rozwój turystyki)

System monitoringu i ewaluacji Strategii

Procedury wdrażania, monitorowania i aktualizacji zawierają listę działań, których podjęcie ma na celu ułatwienie realizacji Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013-2020 oraz umożliwienie stałego monitorowania i dostosowywania jej zapisów do zmieniających się warunków otoczenia społeczno-gospodarczego. Proces wdrażania Strategii jest rozpatrywany na trzech głównych poziomach:

- organizacyjnym,
- merytorycznym,
- społecznym.

POZIOM ORGANIZACYJNY

Strategia proponuje przede wszystkim zadania, które stanowią wyzwania dla całej społeczności lokalnej i wszystkich instytucji działających na polu aktywizacji mieszkańców gminy, które mogą być partnerami administracji samorządowej w procesie wdrażania. Tak realizowana zasada partnerstwa jest jednym z fundamentalnych elementów polityki strukturalnej Unii Europejskiej.

Wdrażanie Strategii, zawierającej zadania będące w kompetencjach wielu podmiotów, wymaga ścisłej koordynacji i współpracy pomiędzy zainteresowanymi stronami. Stąd też efektywność realizacji celów wyodrębnionych w Strategii, w dużej mierze będzie zależała od komórki zarządzającej jej wdrażaniem – **Centrum Koordynacji** (referat) – powołanej Zarządzeniem Burmistrza Toszka.

Koordynacja procesu wdrażania i aktualizacji Strategii będzie odbywać się poprzez wykorzystanie samorządowego modelu zarządzania strategią. Model ten przekazuje proces zarządzania Strategią w ręce przedstawicieli władz jednostek samorządowych, a więc w tym przypadku – Burmistrza Toszka oraz Rady Miejskiej. Decyzje, podejmowane w porozumieniu tych organów, oparte na kompleksowym podejściu do uwarunkowań społeczno-gospodarczych, będą w bardzo istotny sposób wpływały na rozwój lokalny Gminy Toszek. Celem wystąpienia efektu synergii w odniesieniu do działań władz samorządowych w zakresie stymulowania rozwoju gminy zostanie utworzony ośrodek koordynacji podejmowanych decyzji (Centrum Koordynacji). W tym modelu niezmiernie ważna jest współpraca Centrum z odpowiednimi komórkami organizacyjnymi w Urzędzie.

Podstawowymi zadaniami Centrum w zakresie wdrażania Strategii i rozwoju lokalnego powinny być:

- koordynacja współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorstwami,
- harmonizacja realizacji działań zapisanych w Strategii i innych dokumentach branżowych (plany zagospodarowania przestrzennego, strategie branżowe, Wieloletnia Prognoza Finansowa, Program Ochrony Środowiska, itd.),
- przygotowanie okresowych raportów o stanie społeczno-gospodarczym gminy,
- pozyskiwanie partnerów do realizacji zadań zapisanych w Strategii.

Wszyscy partnerzy realizujący zadania w Strategii Rozwoju będą poproszeni o aktywną współpracę z Centrum. W tym celu u każdej jednostki koordynującej zadania w Strategii powinna zostać wyznaczona osoba do kontaktu z Centrum, szczególnie w kontekście aktualizacji i monitorowania dokumentu. Utworzenie takiej struktury poziomej na terenie gminy z pewnością przyczyni się do koordynacji zadań w zakresie wspierania rozwoju lokalnego, efektywniejszego generowania pomysłów na wspólne projekty oraz realnego zarządzania Strategią Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013-2020.

POZIOM MERYTORYCZNY

Poziom merytoryczny obejmuje wdrażanie i monitorowanie realizacji celów zapisanych w Strategii Rozwoju Gminy oraz przegląd zapisów Strategii i ich aktualizację. W konsekwencji systematycznych działań wdrożeniowych i monitorujących, osiągnięte zostaną cele operacyjne (średniookresowe) i strategiczne (długookresowe). Strategia Rozwoju Gminy Toszek określona została na lata 2013-2020. Okres ten odzwierciedla kolejny okres budżetowy Unii Europejskiej oraz działania aktualizacyjne dokumentów regionalnych i krajowych.

Strategia jest nadrzędnym dokumentem prowadzącym do osiągania celów średniookresowych i długookresowych w rozwoju społeczno-gospodarczym gminy.

Na poziomie merytorycznym ważną rolę przypisuje się Radzie Miejskiej, reprezentującej różnorodne środowiska lokalne. Tym samym Rada będzie wsparciem merytorycznym dla Centrum Koordynacji. Monitoring i aktualizacja będzie dokonywana w przedstawiony poniżej sposób:

1. Zadania związane z monitoringiem i aktualizacją Strategii powierza się Burmistrzowi Toszka.
2. Odpowiedzialność za zwoływanie posiedzeń Rady Miejskiej w zakresie aktualizacji i monitoringu Strategii powierza się Przewodniczącemu Rady, na wniosek Burmistrza.
3. Odpowiedzialność za obsługę techniczną i organizacyjną prac aktualizacyjnych i monitorujących Rady Miejskiej powierza się Centrum Koordynacji.
4. Burmistrz Toszka może zaprosić do prac Rady w zakresie aktualizacji i monitorowania Strategii przedstawicieli innych instytucji.
5. Na specjalnym posiedzeniu Rada Miejska dokonuje monitoringu i aktualizacji Strategii.
6. Przewodniczący Rady, na wniosek Burmistrza Toszka, zwołuje posiedzenie aktualizujące i monitorujące – w październiku lub listopadzie każdego roku – dotyczące realizacji Strategii.
7. Przewodniczący Rady, na wniosek Burmistrza Toszka, może zwołać dodatkowe posiedzenia monitorujące.
8. Rada Miejska na posiedzeniu aktualizującym i monitorującym dokonuje:
 - oceny realizacji celów Strategii na podstawie materiałów przygotowanych przez Centrum Koordynacji (stan osiągnięcia wskaźników przyjętych dla poszczególnych celów operacyjnych Strategii),
 - identyfikacji problemów, które ograniczyły bądź uniemożliwiły realizację wyznaczonych celów,
 - opracowania propozycji niezbędnych zmian w zakresie realizowanych celów.
9. Propozycje niezbędnych zmian w zakresie realizowanych celów Rada Miejska przedstawia Burmistrzowi Toszka, który podejmuje decyzję o ich ewentualnym uwzględnieniu w Strategii.
10. Prace Rady Miejskiej na specjalnym posiedzeniu aktualizacyjnym i monitorującym są protokołowane. Efektem posiedzeń jest sprawozdanie z posiedzeń Rady przygotowywane przez Biuro Rady.

POZIOM SPOŁECZNY

Poziom społeczny dotyczy upowszechniania zapisów Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013-2020 wśród społeczności lokalnej oraz pozyskiwania partnerów (lokalnych i zewnętrznych) dla realizacji zadań Strategii. Głównym adresatem zapisów dokumentu są mieszkańcy gminy, a w szczególności:

1. Radni, pracownicy Urzędu i gminnych jednostek organizacyjnych;
2. Posłowie i senatorowie reprezentujący w Parlamencie region oraz radni Sejmiku Wojewódzkiego, związani z regionem;
3. Przedsiębiorcy, przedstawiciele sektora gospodarczego, instytucje otoczenia biznesu, instytucje szkoleniowe z regionu;
4. Sektor finansowy – banki, instytucje pożyczkowe i kredytowe;
5. Wyższe uczelnie z terenu regionu;
6. Organizacje pozarządowe z terenu gminy, Powiatowy Urząd Pracy, placówki edukacyjne.

Upowszechnienie zapisów Strategii wśród społeczności lokalnej ma na celu:

1. Poinformowanie o zakończeniu prac nad opracowaniem Strategii Rozwoju Gminy;
2. Objasnienie dalszych etapów procesu planowania rozwoju społeczno-gospodarczego w gminie – realizacja zapisów Strategii, zaproszenie partnerów do współpracy;
3. Prezentację lokalnego potencjału społeczno-gospodarczego Gminy Toszek, priorytetów i kierunków jego rozwoju w najbliższych latach (obszary priorytetowe i cele strategiczne, cele operacyjne, kierunki interwencji);
4. Objasnienie roli funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w finansowaniu rozwoju lokalnego i sposobu ich pozyskiwania poprzez przygotowanie projektów wynikających ze Strategii Rozwoju – z kierunków interwencji;
5. Zachęcenie do wzięcia udziału w realizacji zapisów Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013-2020.

W celu upowszechnienia treści Strategii należy przeprowadzić proponowane działania:

1. Opracowanie krótkiego materiału przybliżającego mieszkańcom treść Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013-2020.
2. Umieszczenie do pobrania w wersji elektronicznej na stronie internetowej gminy i w Biuletynie Informacji Publicznej (BIP) materiału przybliżającego zainteresowanym Strategię.

3. Udzielanie przez władze samorządowe gminy wywiadów dla prasy lokalnej i regionalnej oraz lokalnych rozgłośni radiowych na temat zakończenia prac nad Strategią Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013-2020 oraz sposobów realizacji jej zapisów.
4. Przekazanie bibliotekom publicznym oraz szkołom z terenu gminy wydrukowanego egzemplarza tekstu Strategii wraz z nagraniem płytą CD, zawierającą materiał informacyjny.

Ważnym adresatem Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013-2020 jest również otoczenie jednostki, szczególnie:

- Sąsiednie gminy,
- Powiat gliwicki,
- Zarząd Województwa Śląskiego,
- Wojewoda Śląski,
- Organizacje samorządu gospodarczego o ponadlokalnym zasięgu,
- Organizacje rządowe, samorządowe i pozarządowe o ponadlokalnym zasięgu (regionalnym i krajowym);
- Potencjalni inwestorzy zainteresowani inwestycjami w gminie,
- Zagraniczni partnerzy samorządowi Gminy Toszek.

Ramy współpracy międzysektorowej i międzygminnej w zakresie realizacji Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013-2020

Partnerów, biorących udział w realizacji Strategii Rozwoju Gminy można podzielić na trzy główne grupy (zgodnie z zasadą „trójkąta współpracy”):

1. instytucje publiczne (władze samorządowe, instytucje użyteczności publicznej, agendy rządowe, przedsiębiorstwa komunalne),
2. prywatni przedsiębiorcy i organizacje otoczenia biznesu (firmy, spółdzielnie, instytucje finansowe, izby gospodarcze, cechy rzemiosł, fundacje, stowarzyszenia gospodarcze),
3. organizacje pozarządowe (towarzystwa i stowarzyszenia, fundacje, związki zawodowe, grupy nieformalne).

Praca zespołowa, partnerska na rzecz gminy wymaga od osób i organizacji pełnego zaangażowania i wiąże się z podejmowaniem ryzyka. Być „partnerem” oznacza w pełni odpowiadać za działania własne i tych, z którymi wspólnie podejmujemy decyzje.

Niezależnie od tego, czym zajmuje się partnerstwo lokalne, można określić zestaw zasad, ram postępowania, którymi powinno się ono kierować, jeśli jego działania mają być skuteczne:

- **realizm** – cele i terminy ich realizacji ustalane przez partnerów muszą być możliwe do osiągnięcia;
- **pragmatyzm** – zdając sobie sprawę z wagi dalekosiężnych planów, partnerstwo powinno poszukiwać wymiernych i szybko osiągalnych rozwiązań, jasno zdefiniowanych problemów;
- **stosowność** – metody pracy i zasoby muszą być dostosowane do wymogów konkretnych działań, partnerstwo musi umożliwiać osiąganie postępu w rozwoju lokalnym, przewyższanie kryzysów i osiąganie akceptowalnych rozwiązań;
- **podzielanie wspólnej wizji** przyszłości gminy, która rozwija się i wzbogaca wraz z realizacją projektów na rzecz rozwoju;
- **otwartość i elastyczność** pozwalające uczestniczyć jak największej liczbie osób w partnerstwie i gwarantujące jego zróżnicowany skład, to warunek jego pomysłowości i innowacyjności;
- **wysłuchiwanie, szacunek i zaufanie**, dzięki którym można przełamać potencjalne konflikty, uwzględnić różne punkty widzenia i osiągnąć prawdziwe porozumienie w miejsce pozornego konsensusu;
- **wzajemne zrozumienie** umożliwiające poznanie umiejętności i możliwości różnych partnerów i szybkie osiągnięcie najlepszej formy współdziałania i podziału obowiązków w konkretnych sytuacjach;
- **zrozumienie i dostosowanie się do potrzeb różnych grup społecznych** w celu zmobilizowania i uczynienia odpowiedzialnymi wszystkich mieszkańców gminy;
- **przejrzystość działań** i troska o informowanie tak, by wszyscy mogli uczestniczyć w działaniu i przez to zmieniać swoją mentalność;
- **dyskusja** nad rolą, funkcją i działaniami każdego z partnerów w celu wzmocnienia jego poparcia i zaangażowania;
- **determinacja** (na ogół ze strony kilku kluczowych osób) gwarantująca spójność Strategii jako całości i uniemożliwiająca rozpraszanie działań.

Załącznik nr 1

Badanie sondażowe wśród społeczności lokalnej (ankieta)

W dniach 4-14 listopada 2012 r. odbyło się badanie sondażowe wśród mieszkańców Gminy Toszek, w którym wzięły udział 93 osoby. Struktura wieku respondentów kształtowała się następująco: osoby, w wieku do 25 lat – ok. 17%, osoby w wieku 26-40 lat – 43%, w wieku 41-60 – ok. 34,5% oraz osoby powyżej 60 roku życia – ok. 3%. Wśród badanych mieszkańców znalazło się kilku przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców działających na terenie gminy.

Respondenci, poproszeni o określenie wizji Gminy Toszek w perspektywie roku 2020, najczęściej odpowiadali – „chciałbym, chciałabym, aby Gmina Toszek w 2020 roku kojarzyła się z:”

- bezpiecznym i atrakcyjnym miejscem do życia,
- dobrym stanem infrastruktury technicznej (np. jakość nawierzchni dróg, dostęp do kanalizacji),
- sprawnym zarządzaniem gminą,
- niską stopą bezrobocia na lokalnym rynku pracy.

Mieszkańcy Gminy Toszek zapytani zostali także o najważniejsze problemy w poszczególnych dziedzinach życia. Według nich, w obszarze usług komunalnych oraz społecznych najsłabszymi stronami gminy są:

- niezadowalająca jakość dróg na terenie gminy,
- słabo rozwinięte więzi społeczne/ zanik więzi społeczne,
- niezadowalający stopień zwodociągowania i skanalizowania gminy,
- niewystarczająca oferta rekreacyjno-sportowa,
- zanieczyszczenia środowiska naturalnego.

W obszarze polityki gospodarczej największym problemem gminy, według badanych, są:

- brak systemu zachęt dla przedsiębiorców/ niewystarczający system zachęt dla przedsiębiorców,
- brak uzbrojonych i dobrze skomunikowanych terenów inwestycyjnych/stref aktywności gospodarczej,

- niedostateczna promocja gospodarcza gminy.

Respondenci określili także najsłabsze strony Gminy Toszek w obszarze turystyki i promocji.

Wśród odpowiedzi najczęściej pojawiały się:

- mało atrakcyjna oferta turystyczna gminy,
- niezadowalająca wizualizacja turystyczna gminy,
- źle funkcjonująca informacja turystyczna.

W ramach podsumowania, mieszkańcy poproszeni zostali o wskazanie dziedziny, na której winna oprzeć swój rozwój Gmina Toszek. Respondenci najczęściej odpowiadali: „moim zdaniem, w okresie do roku 2020 gmina powinna postawić na rozwój:”

- infrastruktury technicznej (wodociągi, kanalizacja, drogi, itp.),
- terenów inwestycyjnych,
- bezpieczeństwa,
- turystyki,
- ekologii,
- kultury.

